

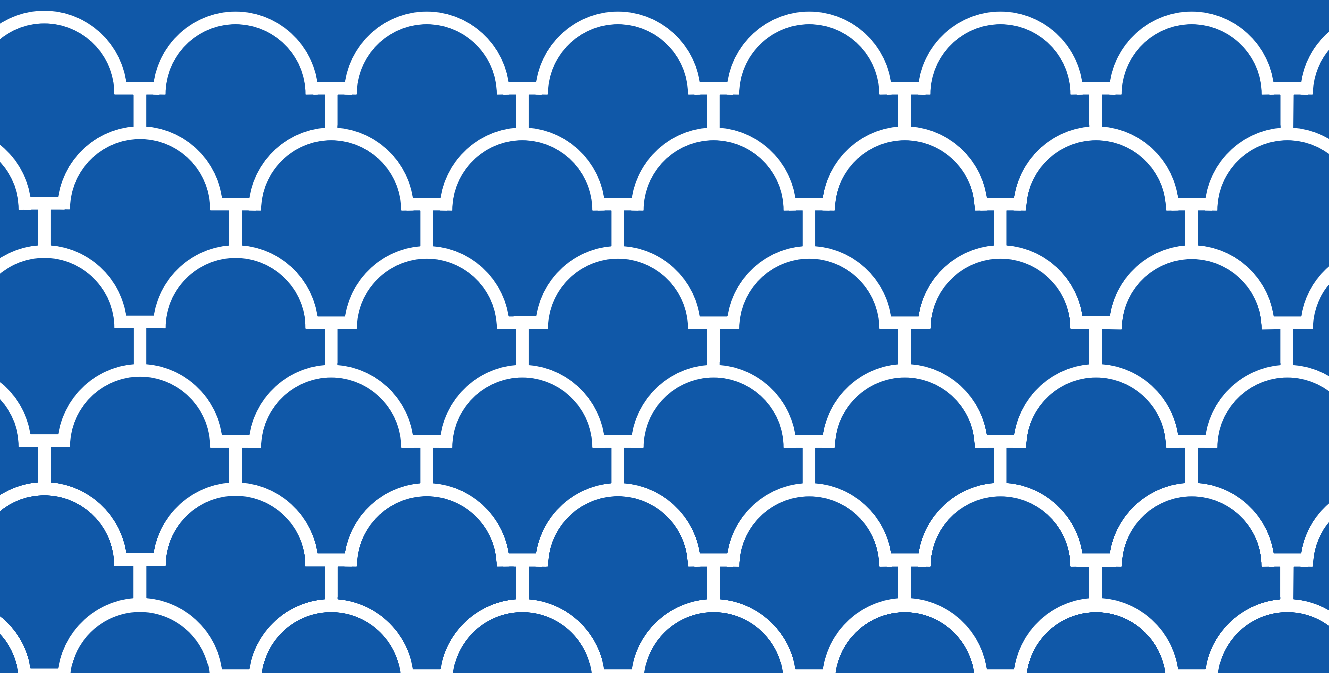

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus

2023

K 12/2024 vp

**EUROOPAN NEUVOSTON
SUOMEN VALTUUSKUNNAN
KERTOMUS
2023**

HELSINKI 2024

ISSN 1235-1879

EUROOPAN NEUVOSTO
Suomen valtuuskunta

Eduskunnalle

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta huhtikuun 28. päivänä 1989 annetun lain 4 §:n mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2023 istuntokaudella.

Helsingissä 7.3.2024

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta

Kimmo Kiljunen
puheenjohtaja

Maria Fagerholm
sihteeri

Sisällys

1. Tiivistelmä	5
2. Suomen valtuuskunnan toiminta	7
2.1. X vs. Suomi	8
3. Euroopan neuvoston tulevaisuus – Reykjavíkin huippukokous.....	10
3.1. Huippukokouksen jälkeen	11
4. Ukrainan sodan seuraukset – Euroopan neuvosto rauhan edistäjänä	12
5. Ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltioperiaate.....	14
5.1. Demokratian ja oikeusvaltion haasteet.....	14
5.2. Seksuaalinen väkivalta ja syrjintä.....	15
5.3. Maahanmuuttajat, pakolaiset ja paperittomat henkilöt	17
5.4. Ympäristö.....	18
5.5. Teknologia, media ja koulutus.....	18
5.6. Terveys.....	19
6. Jäsenvelvoitteiden seuranta	21
6.1. Armenia ja Azerbaidžan.....	21
6.2. Moldova	22
6.3. Montenegro.....	23
6.4. Turkki	23
6.5. Määräaikaisraportit muista maista	24
7. Suhteet ulkovaltoihin.....	25
7.1. Demokratiakumppanuus	25
7.2. Valko-Venäjä	25
7.3. Kosovo	26
7.4. Gazan tilanne	27
7.5. Venäjä.....	27
LIITE 1 Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta 19.4.2023 asti	29
LIITE 2 Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta 7.9.2023 alkaen.....	30
LIITE 3 Valtuuskunnan jäsenyydet komiteoissa 19.4.2023 asti	31

LIITE 4 Valtuuskunnan jäsenyydet komiteoissa 7.9.2023 alkaen	33
LIITE 5 Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen päätökset 2023.....	35
LIITE 6 Yleiskokouksen ja pysyvän komitean erityisvieraat 2023.....	39
LIITE 7 Euroopan neuvoston jäsenvaltiot	40

1. Tiivistelmä

Euroopan neuvosto (EN) on Euroopan vanhin ja laajin ihmisoikeusjärjestö. Neuvoston tärkein tehtävä on varmistaa ihmisoikeuksien toteutuminen sen jäsenvaltioissa Euroopan ihmisoikeussopimuksen sisältämien velvoitteiden kautta. Viime kädessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) valvoo tämän toteutumista. Ihmisoikeuksia, demokratia-aatetta ja oikeusvaltioperiaatetta on viime vuosina haastettu, kun joissakin maissa hyväksytyt lait ovat vieneet kehitystä taaksepäin. Teknologinen kehitys, sosiaalisen median vakiintuminen ihmisten ensisijaisena tiedonlähteenä ja yleisen turvallisuustilanteen aiheuttama pelko vaikuttaa ihmisten suhtautumiseen perusoikeuksiin. Siksi parlamentaarinen yleiskokous on muistuttanut ihmisoikeuksien jakamattomuudesta. Valtion vahvuus tulee siitä, miten se kohtelee kansalaisiaan ja mahdollistaa heidän vapautensa toimia, vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnan kehittämiseen.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut Venäjän erottaminen Euroopan neuvostosta laukaisi laajemman keskustelun järjestön roolista uudessa turvallisuustilanteessa. Parlamentaarinen yleiskokous piti tärkeänä järjestää huippukokous lujittamaan Euroopan neuvoston arvoja ja missiota tilanteessa, jossa Euroopassa käydään sotaa. Järjestön 4. huippukokous pidettiin puheenjohtajamaa Islannin pääkaupungissa Reykjavíkissa 16.–17.5.2023. Yleiskokous järjesti huippukokouksen alla Reykjavíkissa oman kokouksen, jossa nostettiin esiin tärkeitä teemoja. Huippukokous oli menestys, sillä se vahvisti valtionpäämiesten sitoutumisen perusoikeuksiin. Lisäksi allekirjoitettiin osittaissopimus Ukrainan vahinkokisterin perustamisesta ja hyväksyttiin ensimmäistä kertaa listaus demokratian periaatteista.

Sodan hinta on aina suurempi kuin sen estämisen kustannukset. Vaikka puolustusasiat eivät kuulu Euroopan neuvoston toimialaan, järjestö on koko 74-vuotisen historiansa ajan ollut avainasemassa konfliktien ehkäisyssä Euroopan mantereella ja edistänyt demokraattista turvallisuutta. Venäjän hyökkäyssodan seuraukset Ukrainassa ja sen vaikutukset koko Euroopan turvallisuudelle olivat yleiskokouksen agendalla kertomusvuonna. Yleiskokouksen tuki Ukrainalle on vankkumaton. Lisäksi yleiskokous on korostanut Venäjän vastuuvellisuutta sodan aiheuttamiin vahinkoihin. Sota on myös tuonut näkyväksi sen, että rauhan saavuttamiseksi yhteiskuntien tulisi olla oikeudenmukaisia ja vapauksiin perustuvia.

Demokraattiset arvot ja oikeusvaltioperiaate ovat viime vuosina kokeneet takaiskuja useassa Euroopan maassa. Oikeusvaltioperiaatteella on tärkeä merkitys ihmisoikeuksien toteutumiselle, ja se vahvistaa erityisesti yksilöiden oikeusturvaa. Kertomusvuonna keskusteluun nousivat erityisesti kansainvälisen oikeuden suhde kansalliseen lainsäädäntöön sekä oikeudellisia kysymyksiä herättävä rajat ylittävä sortaminen ja tiedustelu. Keskustelua käytiin lisäksi suvaitsemattomuuden lisääntymisestä sekä vierastaistelijoiden rankaisemattomuudesta.

Sukupuolittunut väkivalta on ollut yleiskokouksen agendalla jo vuosikymmeniä. Yleiskokous seuraa aktiivisesti naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi laaditun Istanbulin sopimuksen noudattamista jäsenmaissa. Etenkin seksuaalinen väkivalta oli esillä kertomusvuonna. Seksuaalisen väkivallan käyttäminen sodan välineenä Euroopassakin on erityisen ajankohtaista Ukrainan sodan ollessa käynnissä. Syrjintää ja seksuaalista väkivaltaa käsiteltiin erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja ryhmien näkökulmasta.

Maahanmuuttajien ja pakolaisten tilanne ja kohtelu on puhuttanut yleiskokouksessa jo vuosien ajan. Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama pakolaisaalto Ukrainasta on tuonut näkyväksi paitsi ihmisten auttamishalun myös sen, miten eri ihmisryhmiä arvotetaan eri jäsenvaltioissa. Myös maahanmuuttajien

käyttäminen hybridivaikuttamisen välineenä nousi esiin eri keskusteluissa. Kertomusvuonna maahanmuuttoa ja pakolaisuutta tarkasteltiin etenkin kotoutumisen näkökulmasta.

Oikeus puhtaaseen, terveelliseen ja kestäväan ympäristöön on vasta hiljattain tunnustettu ihmisoikeus kansainvälisessä oikeusjärjestelmässä. Yleiskokous on korostanut puhtaan ympäristön yhteyttä ihmisoikeuksiin ja jatkaa ympäristöteeman edistämistä Euroopan neuvostossa. Kertomusvuonna keskusteltiin konfliktien aiheuttamista ympäristötuhoista sekä luonnonkatastrofeista, joita tapahtuu ilmastonmuutoksen vuoksi yhä useammin, ja niiden vaikutuksista yksilöiden ihmisoikeuksiin.

Nopea teknologinen kehitys on muuttanut yhteiskuntia laajasti. Teknologia voi toisaalta vahvistaa ihmisoikeuksien toteutumista ja toisaalta mahdollistaa laajojakin ihmisoikeusloukkauksia. Covid-19-pandemian aikana käytetyt sovellukset, jotka jäljittävät digitaalisia kontakteja, herättivät keskustelua siitä, miten mahdollisten uusien pandemioiden aikana tulisi toimia. Keskusteluun nousi myös automaattiseiden potentiaali ja vaarallisuus sekä digitalisaation vaikutus yksilöiden jokapäiväiseen elämään. Myös tekoälykeskustelu on jatkunut, ja yleiskokouksen aloitteesta edistetty Euroopan neuvoston tekoälyä koskeva yleissopimus on loppusuoralla.

Covid-19-pandemia paljasti globaalissa terveysturvajärjestelmässä puutteita, joita tulisi paikata mahdollisten uusien pandemioiden varalta. Yleiskokous on myös huolissaan covid-19-pandemian vaikutuksesta erityisesti nuorten mielenterveyteen. Lisäksi yleiskokous käsitteli lasten riippuvuusongelmia sekä yleisesti seksuaali- ja lisääntymisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä.

Yleiskokouksen monitoroinnin kohdemaisissa Albaniassa, Armeniassa, Azerbaidžanissa, Bosnia ja Hertsegovinassa, Georgiassa, Moldovassa, Puolassa, Serbiassa, Turkissa, Ukrainassa ja Unkarissa on tapahtunut edistystä, mutta yhtä lailla joissakin maissa on menty kehityksessä taaksepäin. Huolestuttavinta on se, että suurin osa näistä maista on ollut monitoroitavana jo kymmeniä vuosia. Monitoroinnin tehtävä on tukea ei-jäsenmaita, jotta ne voivat panna jäsenyysveloitteet täytäntöön sopivalla tavalla. Tämä kuitenkin edellyttää, että monitorointiraportit ovat laadukkaita ja raportioijat sitoutuneita tehtäväänsä.

Euroopan neuvoston jäsenyys rajautuu maantieteellisesti ja poliittisesti niin, että jäseniksi voidaan hyväksyä eurooppalaisia valtioita, jotka noudattavat järjestön perusarvoja ja tukevat niiden edistämistä. Parlamentaarinen yleiskokous kuitenkin seuraa kehitystä myös omalla lähialueellaan, ja pyrkii demokraatiakumppanuusohjelmallaan edistämään demokraatiakehitystä myös kumppanimaisissa, jotka eivät ole Euroopan neuvoston jäsenvaltioita. Ohjelman toimivuutta arvioitiin vuonna 2023. Lisäksi yleiskokous on vahvistanut yhteistyötään Valko-Venäjän demokraattisten voimien kanssa ja käynyt keskustelua Lähi-idän tilanteesta. Kosovon jäsenyysihakemus on tällä hetkellä yleiskomitean poliittisen komitean käsittelyssä.

Suomen eduskuntavaalien aiheuttamista jäsenmuutoksista huolimatta Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta on toiminut parlamentarisessa yleiskokouksessa aktiivisesti puheenjohtaja Kimmo Kiljusen johdolla. Kiljunen on tehnyt työtä Valko-Venäjän demokraattisten voimien tukemiseksi ja mahdollistanut siten heidän edustajiensa muodollisen osallistumisen Euroopan neuvoston yleiskokoukseen. Lisäksi Suomen valtuuskunnan jäsenillä on tärkeitä luottamus- ja raportointitehtäviä neuvostossa, mikä tuo mahdollisuuden nostaa esille Suomelle tärkeitä asioita yleiskokouksen työssä. Yhteistyö ulkoministeriön kanssa on toiminut hyvin.

2. Suomen valtuuskunnan toiminta

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnassa (EN-valtuuskunta) tapahtui kertomusvuonna jäsenvaihdoksia eduskuntavaalien vuoksi. Vuoden 2019 vaalikauden alussa valittu valtuuskunta osallistui puheenjohtaja Kimmo Kiljusen (sd) johdolla Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaan kesäkuun istuntoon asti. Hallitusneuvotteluiden pitkittyessä uusi valtuuskunta nimitettiin täysistunnossa 28.6.2023, mutta se järjestäytyi istuntotauon vuoksi vasta 7.9.2023. Kimmo Kiljunen valittiin uuden valtuuskunnan puheenjohtajaksi ja Aura Salla (kok) varapuheenjohtajaksi.

Vaaleista huolimatta EN-valtuuskunnan panos yleiskokouksessa jatkui kertomusvuonna aktiivisena. Puheenjohtaja Kiljunen valittiin tammikuun istunnossa jatkokaudelle poliittisen komitean ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi. Lisäksi valtuuskunnan varajäsen Mai Kivelä (vas) valittiin tasa-arvokomitean kolmanneksi varapuheenjohtajaksi.

Yleiskokouksen presidentti Tiny Kox vieraili Suomessa 12.–13.1.2023. EN-valtuuskunta järjesti hänelle kattavan ohjelman, johon kuului muun muassa tapaamiset puhemies Matti Vanhasen, presidentti Tarja Halosen, ulkoministeri Pekka Haaviston, opetusministeri Li Anderssonin, ulkoasianvaliokunnan puheenjohtajan Jussi Halla-ahon sekä Suomen Pohjoismaiden neuvoston valtuuskunnan puheenjohtajan Erkki Tuomiojan kanssa. Tapaamisessa nousi esiin Suomen vahva sitoutuminen Euroopan neuvoston arvoihin. Lisäksi pohdittiin mahdollisuutta vahvistaa Euroopan neuvoston ja Pohjoismaiden neuvoston välistä suhdetta.

Tammikuun alussa EN-valtuuskunnan puheenjohtaja Kiljunen ja varapuheenjohtaja Anne-Mari Virolainen (kok) haastattelivat kuutta ehdokasta Suomen jäseneksi Euroopan neuvoston kidutuksen vastaiseen komiteaan (Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CPT). Suomella on komiteassa yksi jäsen, jonka mandaattikausi kestää neljä vuotta. Valtuuskunnan tehtävä on rekrytoida ehdokkaat, haastatella heidät ja laatia kolmen ehdokkaan lista, josta ministerikomitea valitsee Suomen jäsenen. Puheenjohtaja Kiljunen oli oikeudellisen komitean kuultavana Suomen listasta huhtikuun istunnossa. Ministerikomitea valitsi kesäkuussa Suomen CPT-jäseneksi Lise-Lotte Carlssonin. Hänen mandaattinsa alkoi 20.12.2023.

Ukrainan EN-valtuuskunta järjesti 24.2.2023 Kiovaan vierailun, jolle puheenjohtaja Kiljunen osallistui. Venäjän hyökkäyssodan alkamisen vuosipäivän muistamiseksi järjestettiin tilaisuus Ukrainan parlamentissa Verh'ovna Radassa. Lisäksi vierailuun kuului käynti Kiovan lähialueilla, mukaan lukien Butšassa.

Valtuuskunnan jäsen Minna Reijonen valittiin toukokuussa sosiaali- ja terveystieteiden edustajaksi terveellistä ympäristöä edistämään perustettuun parlamentaariseen verkostoon (Network of Contact Parliamentarians for a Healthy Environment).

Eduskunnan puhemies Jussi Halla-aho osallistui 28.9.2023 Dublinissa järjestettyyn Euroopan neuvoston puhemieskonferenssiin. Kahden vuoden välein järjestettävässä konferenssissa pohdittiin Venäjän hyökkäyssodan seurauksia ja kansallisten parlamenttien mahdollisuuksia osallistua Ukrainan jälleenrakentamiseen. Muita teemoja olivat edustukselliseen demokratiaan kohdistuvat haasteet sekä tasa-arvon toteutuminen parlamenteissa.

NB8-maat, eli Pohjoismaat ja Baltian maat, kokoustavat säännöllisesti Euroopan neuvoston täysistuntojen yhteydessä. Maiden edustajat ovat kertomusvuoden aikana laatineet hallituksilleen osoitetun yhteisen kirjeen, jossa pyydetään ylimääräistä tukea, jotta Valko-Venäjän demokraattisten voimien edustajat voivat jatkossakin osallistua yleiskokouksen istuntoihin. Lisäksi NB8-maat tekivät Israelin ja Gazan

välisestä tilanteesta yhteisen lausunnon, joka luettiin yleiskokouksen istunnossa aihetta käsittelevän keskustelun aikana.

Valtuuskunta tapasi Kosovon ulkoministerin Donika Gërvalla-Schwarzin 10.10.2023 Strasbourgissa. Tapaamisessa käsiteltiin Kosovon jäsenyyshakemusta Euroopan neuvostoon, Pohjois-Kosovon tilanteen eskalaatiota ja Kosovon suhdetta Serbiaan.

Puheenjohtaja Kiljunen on valmistellut Valko-Venäjän demokratiaprosessia tukevaa raporttia ja tavannut maan demokraattisten voimien edustajia poliittisessa komiteassa. Keskusteluja käytiin jokaisen vuonna 2023 pidetyn istunnon yhteydessä. Lokakuussa Venäjän demokraattisen opposition edustajia oli ensimmäistä kertaa kuultavina poliittisessa komiteassa. Suomen valtuuskunta järjesti oppositiovaltuuskunnan kanssa oman tapaamisensa, jossa pohdittiin keinoja opposition demokraattisten tavoitteiden tukemiseksi.

Parlamentaarinen yleiskokous valitsi Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun istunnossaan tammikuussa 2024. Suomen EN-valtuuskunta tapasi ehdokkaista Michael O’Flahertyn (Irlanti) ja Manfred Nowakin (Itävalta) lokakuun istunnon yhteydessä Strasbourgissa sekä Meglena Kunevan (Bulgaria) etäyhteydellä valtuuskunnan kokouksessa 13.12.2023. Suomella oli vaaleissa viisi ääntä.

Lokakuun istunnossa perustettuun Ukrainan lasten kohtaloa pohtivan tilapäiskomitean (Ad Hoc Committee for the Children of Ukraine) jäseniksi valittiin marraskuussa valtuuskunnan varajäsenet Pauli Aalto-Setälä (kok) ja Anna-Kristiina Mikkonen (sd). Mikkonen osallistui Pariisissa 15.12.2023 komitean ensimmäiseen kokoukseen, jossa pohdittiin käytännön keinoja suojella lapsia Ukrainassa.

Valtuuskunnan varajäsen Pauli Aalto-Setälä osallistui yleiskokouksen valtuuskuntaan, joka tarkkaili enenaikaisia parlamenttivaaleja Serbiassa 14.–18.12.2023. Yleiskokouksen yhtenä tehtävänä on tarkkailla vaaleja monitoroinnin kohdemaissa. Yleiskokouksen tarkkailuvaltuuskunta oli osa laajempaa vaalitarkkailua, joka toteutettiin yhdessä Etyjin ODIHR:n (Office for Democratic Institutions and Human Rights), Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen ja Euroopan parlamentin kanssa.

Valtuuskunta on jatkanut tiivistä yhteistyötään Euroopan neuvoston Suomen pysyvän edustajan Nina Nordströmin ja hänen seuraajansa Sini Paukkunen-Mykkäsen kanssa. Yhteistyötä on tehty etenkin Suomea koskevassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) tapauksessa X vs. Suomi.

2.1. X vs. Suomi

Suomen EN-valtuuskunta sai huhtikuun istunnon yhteydessä lisätietoa Suomea koskevasta oikeustapauksesta X vs. Suomi. EIT totesi vuonna 2012 Suomen rikkoneen Euroopan ihmisoikeussopimusta tahdosta riippumattomaan hoitoon ja pakkolääkitykseen liittyvässä tapauksessa. EIT:n ratkaisussa todetaan, että Suomen lainsäädännössä ei ole tehokkaita keinoja muutoksenhakuun pakkolääkitystapauksissa. Siksi ratkaisun täytäntöönpano edellytti uutta lainsäädäntöä. Euroopan neuvostossa EIT-tuomioiden täytäntöönpanoa seuraava ministerikomitea on pyytänyt Suomelta lisäselvityksiä siitä, mikä X vs. Suomi -tapauksen täytäntöönpanon tilanne on. Tuomion täytäntöönpanon kestänyt yhdeksän vuotta ministerikomitea asetti tapauksen tehostettuun valvontaan joulukuussa 2021 ja käsitteli tapausta uudelleen maaliskuussa 2023. Tapaukseen päätettiin palata maaliskuussa 2024, jolloin Suomelle annettaisiin väliaikainen päätöslauselma (interim resolution), jos tuomion täytäntöönpano ei olisi edennyt. Väliaikainen päätöslauselma olisi Suomelle poikkeuksellinen ja vakava huomautus ihmisoikeusloukkauksesta.

Suomen EN-valtuuskunta piti tilannetta vakavana ja järjesti 5.5.2023 aiheesta etäkuulemisen, johon osallistui puheenjohtaja Kiljusen lisäksi jäsen Tarja Filatov (sd), varajäsen Inka Hopsu (vihr) sekä ulkoministeriöstä Anu Välimäki ja sosiaali- ja terveysministeriöstä Kirsi Ruuhonen. Myös Ihmisoikeuskeskuksen Leena

Leikas ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies Maija Saksin osallistuivat tilaisuuteen. Keskusteluissa todettiin, että valtuuskunta lähestyy hallitusneuvottelija Petteri Orpoa kirjeellä, jossa pyydetään ottamaan uudessa hallitusohjelmassa huomioon X vs. Suomi -tapauksen edellyttämät lainsäädäntömuutostarpeet. Kirje lähetettiin 10.5.2023. Suomen hallitus antoi syyskuussa 2023 esityksen eduskunnalle mielenterveyslain ja hallinto-oikeuslain muuttamisesta oikeusturvan parantamiseksi pakkolääkitystapauksissa. Muutokset tulevat voimaan 1.4.2024.

3. Euroopan neuvoston tulevaisuus – Reykjavíkin huippukokous

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut Venäjän erottaminen Euroopan neuvostosta laukaisi laajemman keskustelun järjestön roolista uudessa turvallisuustilanteessa. Hyökkäyssodan alettua parlamentaarinen yleiskokous nosti esiin tarpeen järjestää huippukokous, joka mahdollistaisi Euroopan neuvoston arvojen ja mission lujittamisen tilanteessa, jossa Euroopassa käydään sotaa. Ministerikomitea päätti kokouksessaan 7.11.2022, että huippukokous pidettäisiin puheenjohtajamaa Islannin pääkaupungissa Reykjavíkissa 16.–17.5.2023. Yleiskokouksella ei ollut varsinaista roolia itse huippukokouksessa, mutta se osallistui kokouksen valmisteluihin nostamalla esiin tärkeitä teemoja.

Yleiskokouksen poliittisessa komiteassa jo valmisteilla ollut raportti *The Reykjavík Summit of the Council of Europe: United around values in the face of extraordinary challenges* (dok. 15681) hyväksyttiin tammikuun istunnossa 2023. Siinä todetaan, että 4. huippukokous järjestetään uudenlaisessa turvallisuustilanteessa ja se tarjoaa siksi erinomaisen mahdollisuuden muistuttaa, että juuri ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen edistää rauhaa ja vakautta. Vaikka sota nousee keskustelujen keskiöön, huippukokous tarjoaa myös mahdollisuuden katsoa tulevaisuuteen ja nostaa esiin uusia teemoja, kuten ympäristöoikeudet ja ilmastonmuutoksen vaikutukset ihmisoikeuksien toteutumiseen. Tämä lisäisi merkittävästi järjestön relevanssia.

Raportti sisältää ministerikomitealle osoitetun suosituksen 2245 (2023), jossa kiitellään päätöstä järjestää huippukokous. Suosituksessa nousevat esiin Venäjän hyökkäyssodan laajemmat vaikutukset Euroopassa, kuten hintojen nousu ja sitä seuraava taantuma. Nämä osaltaan saattavat heikentää kansalaisten uskoa demokratiaan ja demokraattisiin rakenteisiin. Yleiskokous toivookin, että huippukokouksessa omaksutaan eteenpäin katsova agenda, jossa kansalaisten huolet, intressit ja odotukset järjestöä kohtaan asetetaan keskiöön. Yleiskokous kehottaa valtionjohtajia osoittamaan solidaarisuutta Ukrainalle sekä vankkumattoman tukensa suvereniteetille ja alueelliselle koskemattomuudelle. Samalla täytyy tuomita Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa vakavana kansainvälisen oikeuden vastaisena loukkauksena. Yleiskokous peräänkuuluttaa lisäksi toimia Venäjän saattamiseksi vastuuseen toimistaan. Myös ihmisoikeusjärjestelmän ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vahvistaminen sekä ympäristöasioiden parempi huomioiminen nousivat esiin. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi kehoitettiin kasvattamaan Euroopan neuvoston budjettia.

Huippukokous järjestettiin valtionpäämiestasolla, mutta yleiskokouksen puheenjohtaja Tiny Kox (Alankomaat, Unified European Left Group, UEL) halusi nostaa sinne esiin myös parlamentaarisen näkökulman. Siksi hän kutsui koolle ylimääräisen pysyvän komitean kokouksen Reykjavíkiin huippukokouksen aattona 15.5.2023. Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja Kimmo Kiljunen osallistui kokoukseen. Pysyvän komitean kokous alkoi demokratian tulevaisuutta pohtivalla avoimella keskustelutilaisuudella, joka järjestettiin Reykjavíkin yliopistossa. Siihen osallistui myös Islannin pääministeri Katrín Jakobsdóttir. Keskustelun päätteeksi paljastettiin Islannin valtion rahoittama uusi Vigdís Prize for Women's Empowerment -palkinto. 60 000 euron suuruinen palkinto myönnetään jatkossa vuosittain parlamentarisessa yleiskokouksessa henkilölle, joka on tehnyt näkyvää ja vaikutuksellista työtä tasa-arvon edistämiseksi.

Varsinaisen pysyvän komitean kokouksen avasi Islannin parlamentin puhemies Birgir Ármannsson ja ensimmäisen puheenvuoron käytti Ukrainan parlamentin puhemies Ruslan Stefantsuk, joka osallistui kokoukseen etänä. Puheiden jälkeen käytiin kaksi paneelikeskustelua, joista ensimmäisen aihe oli Euroopan neuvoston rooli avainpelurina monenkeskisessä arkkitehtuurissa. Toisen paneelin aihe oli järjestö ihmisoikeuksien ja niiden kehittämisen edelläkävijänä. Keskustelun päätteeksi kuultiin Valko-Venäjän demokraattisten voimien edustajan Svjatlana Tsih'anouskajan puheenvuoro. Kiljunen nosti omissa puheenvuorossaan esiin multilateralismin merkityksen pienelle jäsenvaltiolle.

Euroopan neuvoston 4. huippukokous oli menestys, johon osallistui lähes kaikkien 46 jäsenmaan valtionpäämiehet. Suomea kokouksessa edusti tasavallan presidentti Sauli Niinistö. Huippukokous onnistui tuomaan huomiota Euroopan neuvoston ydintoimintoihin ja rooliin uudessa turvallisuustilanteessa. Päätöksiä kirjassa (Reykjavík declaration) toistetaan jäsenvaltioiden sitoutuminen järjestön arvoihin, eli ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioperiaatteeseen. Lisäksi julistus ilmaisee vahvan tuen Ukrainalle. Huippukokouksen avajaispäivänä avattiin allekirjoituksille sopimus Ukrainan vahinkorekisterin perustamiseksi, ja se sai heti 41 jäsenmaan allekirjoituksen sekä näiden ulkopuolelta EU:n, Kanadan, USA:n ja Japanin allekirjoitukset. Reykjavíkin julistus sisältää myös liitteet Ukrainan vahinkorekisteristä, Ukrainan lapsista, demokratiaperiaatteesta ja ympäristöstä sekä lisäksi tuesta ihmisoikeussopimukselle, tuomioistuimelle ja tuomioiden täytäntöönpanolle.

3.1. Huippukokouksen jälkeen

Riiassa 26.5.2023 kokoontunut yleiskokouksen pysyvä komitea hyväksyi oman julistuksen, jossa luvataan muuttaa Reykjavíkin julistuksen sisältö konkreettisiksi toimenpiteiksi. Siinä ilmaistaan yleiskokouksen vahva tuki vahinkorekisterille ja muistutetaan Venäjän vastuuvollisuudesta. Yleiskokous sitoutuu omalta osaltaan edistämään järjestön arvoja sekä seuraamaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) tuomioiden täytäntöönpanoa. Myönteistä demokratiakehitystä edistetään yhteistyöllä jäsenvaltioiden kanssa ja puuttamalla rakenteellisiin ongelmiin. Lisäksi yleiskokous korostaa uskoaan siihen, että oikeus turvalliseen ja puhtaaseen ympäristöön on ihmisoikeus, joka tulisi sisällyttää kansalliseen ja kansainväliseen oikeuteen. Myös uusien teknologioiden vaikutukset ihmisoikeuksiin ansaitsevat huomiota ja ponnistuksia. Reykjavíkin julistuksen täytäntöönpano edellyttää riittäviä resursseja, ja ministerikomitea päätti loppuvuodesta siirtyä nollakasvubudjetista reaalisvubudjettiin, mikä osaltaan mahdollistaa huippukokouksen edellyttämiä toimenpiteitä etenkin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa.

Yksi huippukokouksen tärkeimmistä lopputuloksista oli valtionpäämiesten vahva tuki ihmisoikeustuomioistuinjärjestelmälle. Myönnetty lisärahoitus mahdollistaa sen, että tuomioistuin pystyy puuttumaan jutturuuhkaan. Valitusten määrä vuonna 2023 oli 68 450, joista yli 10 000 koskee maiden välisiä kiistoja, etenkin Armenia–Azerbaidžan, Ukraina–Venäjä ja Georgia–Venäjä. Toinen suuri kokonaisuus ovat toistuvat tapaukset. Suurin osa tapauksista koskee neljää maata: Turkki (34,2 %), Venäjä (18,2 %), Ukraina (12,8 %) ja Romania (6,1 %). Venäjä ei ole enää ihmisoikeussopimuksen osapuoli eikä maalla ole omaa tuomaria ihmisoikeustuomioistuimessa, mutta tapauksia käsittelemässä on edelleen venäläisiä lakimiehiä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tärkein tehtävä on antaa yksilöille mahdollisuus valittaa jäsenvaltioiden ihmisoikeussopimuksen vastaisista toimista. Viime vuosina myös valtiovalitukset ovat olleet kasvussa. Se tarkoittaa, että jäsenvaltio valittaa tuomioistuimelle toisen valtion toiminnasta. Valtiovalituksia on tällä hetkellä vireillä 18, joista uusin on Irlannin Ison-Britannian toimia vastaan tekemä valtiovalitus.

Raportissa *Implementation of judgments of the European Court of Human Rights* (dok. 15740) todetaan, että Euroopan ihmisoikeusjärjestelmän uskottavuus riippuu laajalti EIT-tuomioiden täytäntöönpanosta jäsenmaissa. Täytäntöönpanon seuranta on ministerikomitean vastuulla, mutta yleiskokous seuraa kehitystä. Edellinen raportti hyväksyttiin vuonna 2021. Päätöslauselmassa 2434 (2023) todetaan, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapaustaakka on kasvanut kahdessa vuodessa. Se on huolestuttava kehitys. Eniten implementoimattomia päätöksiä on Ukrainalla, Romanialla, Turkilla, Azerbaidžanilla ja Unkarilla. Osa päätöksistä on odottanut täytäntöönpanoa yli kymmenen vuotta. Ne koskevat rakenteellisia ja monimutkaisia ongelmia. Syy hitauteen on yleensä poliittisen tahdon puutteessa. Suosituksessa 2252 (2023) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa kehittämään omia seurantakäytäntöjään ja toimimaan yhteistyössä kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kanssa. Myös kansallisiin täytäntöönpanomekanismeihin on puututtava. Parlamenteilla voisi olla merkittävämpi rooli valvonnassa. Myös yleiskokous voisi tehostaa omia valvontakäytäntöjään.

4. Ukrainan sodan seuraukset – Euroopan neuvosto rauhan edistäjänä

Sodan hinta on aina suurempi kuin sen estämisen kustannukset. Vaikka puolustusasiat eivät kuulu Euroopan neuvoston toimialaan, järjestö on koko 74-vuotisen historiansa ajan ollut avainasemassa konfliktien ehkäisyssä Euroopan mantereella ja edistänyt demokraattista turvallisuutta. Varsinkin Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on nostanut esiin Euroopan neuvoston perustamisen taustalla olevan rauhanaatteen sekä ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion merkityksen vakaiden yhteiskuntien ylläpitämisessä. Kertomusvuonna yleiskokous on jatkanut Venäjän hyökkäyssodan seurauksien puimista sekä Ukrainan tukemista.

Euroopan neuvoston ja sen yleiskokouksen roolia konfliktien ehkäisyssä ja rauhan edistämässä tutkitaan tarkemmin raportissa *The role of the Council of Europe in preventing conflicts, restoring credibility of international institutions and promoting global peace* (dok. 15821). Siinä todetaan, että turvallisuus on puolustusta laajempi käsite, joka nojaa perusarvoihin. Siksi yleiskokouksen pitää myötävaikuttaa globaalin turvallisuusarkkitehtuurin uudistamiseen. Myös parlamentaarista diplomatiaa tulisi hyödyntää enemmän, sillä lopputuloksella on suora vaikutus jäsenmaiden demokraattiseen turvallisuuteen. Päätöslauselmassa 2515 (2023) jäsenmaita kehoitetaan sitoutumaan uudelleen Euroopan neuvoston perusarvoihin sekä puolustamaan näitä arvoja omassa toiminnassaan. Yleiskokous kehottaa järjestöä laatimaan ohjelman demokraattisen turvallisuuden varmistamiseksi. Suosituksessa 2259 (2023) ministerikomiteaa muistutetaan siitä, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan osoittaa, etteivät järjestön ajamat arvot ja niiden kautta vaikuttaminen riitä takaamaan turvallisuutta. Siksi EN tarvitsee yhteisen demokraattisen turvallisuuspolitiikan, jonka ytimessä olisivat ennakoivat ja luottamusta kasvattavat toimenpiteet.

Venäjän hyökkäyssodan seuraukset olivat esillä jokaisessa yleiskokouksen istunnossa vuonna 2023. Ukrainan sodan vaikutuksia on arvioitu poliittisesta, oikeudellisesta ja ihmisoikeudellisesta näkökulmasta. Tammikuun istunnossa kiireellisen keskustelun pohjana olleessa raportissa *Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine* (dok. 15689) tarkastellaan hyökkäysrikoksen ja sotarikoksen määritelmiä ja pohditaan keinoja rankaisemattomuuden estämiseksi. Venäjän ja Valko-Venäjän toiminta Ukrainassa täyttää kansainvälisen rikosoikeustuomioistuimen (ICC) määritelmän hyökkäysrikoksesta. Koska kyseiset maat eivät ole liittyneet ICC:hen, tuomioistuimella ei ole valtuuksia käsitellä asiaa. Päätöslauselmassa 2482 (2023) todetaan, että yleiskokouksen olisi siksi otettava vahva rooli sen edistämiseksi, että asetettaisiin Ukrainan sotaa koskeva erityinen rikostuomioistuin. Tiedostaen, että tuomioistuimen perustaminen vie aikaa, jäsenmaita kehoitetaan ottamaan käyttöön kaikki käytössä olevat keinot sotaan liittyvien henkilöiden rankaisemiseksi. Lisäksi ehdotetaan kompensatiomekanismin asettamista vahinkorekisterin jatkeeksi.

Kesäkuun istunnossa käsiteltiin raporttia *Political consequences of the Russian Federation's war of aggression against Ukraine* (dok. 15797). Raportissa Venäjän toimet Ukrainassa tuomitaan jyrkästi kansainvälisen oikeuden vastaisina. Itse hyökkäyssodalla on vakavia geopolittisia, oikeudellisia, ihmisoikeudellisia ja humanitaarisia seurauksia. Sodan vaikutukset ympäristöön ja talouteen ovat massiiviset. Vapauttaan ja alueellista koskemattomuuttaan puolustava Ukraina suojelee EN:n ja YK:n perusperiaatteita. Venäjän toiminta Etyjin heikentämiseksi ja uhkailut ydinaseiden käytöstä ovat osoitus maan täydellisestä piittaamattomuudesta kansainvälisiä sopimuksia kohtaan. Päätöslauselmassa 2506 (2023) yleiskokous kiittää Reykjavíkin huippukokousta vahvasta viestistään Ukrainan puolesta ja kiittää niitä maita, jotka ovat jo liittyneet vahinkorekisteriä perustavaan osittaissopimukseen. Olisi tärkeää saada rekisteri toiminnalliseksi mahdollisimman pian. Demokraattisen turvallisuuden vahvistamiseksi EN:n tulisi lisätä

vuoropuhelua Venäjän vaikutusvallan alla olevien maiden kanssa. Kaikenlaista sanktioiden kiertämistä tulisi pyrkiä estämään.

Samassa istunnossa käsiteltiin myös raporttia *War of aggression against Ukraine – Participation of Russian and Belarusian athletes in the Paris 2024 Olympics and Paralympics?* (dok. 15795). Raportissa viitataan urheilun yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen vaikutusvaltaan. Siksi urheilumaailman pitäisi kantaa vastuuta tilanteesta, jossa yksi maailman mahtimaista jättää kansainvälisoikeudelliset velvollisuutensa noudattamatta. Yleiskokous pitää päätöslauselmassa 2507 (2023) Kansainvälisen Olympiakomitean (KOK) toimia venäläisiä ja valkovenäläisiä urheilijoita kohtaan riittämättöminä. Kokemukset edellisistä olympialaisista osoittavat, että Venäjä on valmis rikkomaan tarvittaessa olympialaisen välirauhan. Yleiskokous kehottaa siksi Kansainvälisen Olympiakomitean kansallisia jäseniä ja komitean kansallisia alajärjestöjä vastustamaan KOK:n päätöstä sallia venäläisten ja valkovenäläisten urheilijoiden osallistuminen kilpailuun neutraalin lipun alla Pariisiin olympialaisissa. KOK:aa pyydetään palaamaan vuoden 2022 päätökseensä, jonka mukaan kyseisten maiden urheilijat eivät saa osallistua suuriin urheilutapahtumiin niin kauan kuin sota on käynnissä.

Lokakuun istunnossa pidettiin kiireellinen keskustelu aiheesta *Ensuring a just peace in Ukraine and lasting security in Europe* (dok. 15842). Keskustelun pohjaksi laaditussa raportissa tuomitaan Venäjän toimet jälleen ja osoitetaan yleiskokouksen vankkumaton tuki Ukrainalle. Euroopan neuvosto perustettiin toisen maailmansodan jälkeen rauhanprojektina, jonka tehtävänä oli edistää rauhaa oikeudenmukaisuudella ja kansainvälisellä yhteistyöllä. Keskellä sotaa on tärkeää, että kaikki EN:n jäsenmaat sitoutuvat näihin arvoihin. Päätöslauselmassa 2516 (2023) muistutetaan, ettei Euroopassa ole pitkällä aikavälillä turvallista, ellei Ukrainaan saada pysyvää ja oikeudenmukaista rauhaa. Siksi on tärkeää pysyä yhtenäisenä ja jatkaa Ukrainan tukemista. Yleiskokous tukee Ukrainan presidentti Zelenskyin kokonaisvaltaista rauhanohjelmaa (Peace formula). Lisäksi yleiskokous muistuttaa, että pysyvä rauha edellyttää myös, että Venäjä asetetaan vastuuseen rikoksistaan. Maahanmuuttajien välineellistäminen, ukrainalaislasten pakkosiirtäminen ja pakkovenäläistäminen, energjainfrastruktuurin romuttaminen ja ympäristön tuhoaminen ovat vain muutamia Venäjän tekemiä rikoksia Ukrainassa. Vahinkokesterin seuraava askel on siksi kompensatiomekanismi, jonka avulla sodan uhrit voivat saada korvausta sodan aiheuttamasta vahingosta. Yleiskokous myös tunnustaa holodomorin kansanmurhana ja kehottaa kaikkia EN:n jäsenmaiden parlamentteja tekemään samoin.

5. Ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltioperiaate

Euroopan neuvosto on Euroopan vanhin ja laajin ihmisoikeusjärjestö. Sen tärkein tehtävä on varmistaa ihmisoikeuksien toteutuminen sen jäsenvaltioissa Euroopan ihmisoikeussopimuksen sisältämien velvoitteiden kautta. Viime kädessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) valvoo tämän toteutumista. Ihmisoikeuksia, demokratia-aatetta ja oikeusvaltioperiaatetta on viime vuosina haastettu, kun joissakin maissa hyväksytyt lait ovat vieneet kehitystä taaksepäin. Myös teknologinen kehitys, sosiaalisen median vakiintuminen ihmisten ensisijaisena tiedonlähteenä sekä yleisen turvallisuustilanteen aiheuttama pelko on vaikuttanut siihen, miten ihmiset suhtautuvat perusoikeuksiin. Siksi yleiskokous on muistuttanut ihmisoikeuksien jakamattomuudesta. Valtion vahvuus tulee siitä, miten se kohtelee kansalaisiaan ja mahdollistaa heidän vapautensa toimia, vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnan kehittämiseen.

5.1. Demokratian ja oikeusvaltion haasteet

Demokraattiset arvot ja oikeusvaltioperiaate ovat viime vuosina kokeneet takaiskuja useassa Euroopan maassa. Oikeusvaltioperiaatteella on tärkeä merkitys ihmisoikeuksien toteutumiselle, ja se vahvistaa erityisesti yksilöiden oikeusturvaa. Kertomusvuonna keskusteluun nousivat erityisesti kansainvälisen oikeuden suhde kansalliseen lainsäädäntöön sekä oikeudellisia kysymyksiä herättävä rajat ylittävä sortaminen ja tiedustelu. Keskustelua käytiin lisäksi suvaitsemattomuuden lisääntymisestä sekä vierastaisteilijoiden rankaisemattomuudesta.

Raportissa *European Convention on Human Rights and national constitutions* (dok. 15741) pohditaan keinoja vähentää jäsenmaiden perustuslakien ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen välisiä ristiriitoja. Valtioiden suvereniteettikysymys nousee usein esiin, kun kansainvälinen oikeus edellyttää muutoksia kansalliseen lainkäyttövaltaan tai laintulkintaan. Päätöslauselmassa 2491 (2023) yleiskokous edellyttää jäsenmailta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten täytäntöönpanoa, Euroopan ihmisoikeussopimuksen sisällyttämistä kansalliseen lainkäyttöön ja uusien ristiriitojen ehkäisyä perustuslakien ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen välillä.

Ihmisoikeusrakenteita haastetaan tällä hetkellä myös jäsenmaissa, joissa on perinteisesti vahva demokratiaperinne. Yleiskokous käsittelee raportissaan *Reform of the UK's human rights legislation: consequences for domestic and European human rights protection* (dok. 15782) Ison-Britannian uutta Bill of Rights -lakiehdotusta. Voimaanastuessaan se voi olla ristiriidassa useiden Ison-Britannian kansainvälisten sitoumusten kanssa, mukaan lukien Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. Lisäksi Ison-Britannian uusi ihmisoikeuslainsäädäntö voi vaikuttaa Pohjois-Irlannin vakautta takaavaan pitkänperjantain sopimukseen. Päätöslauselmassa 2505 (2023) yleiskokous vaatii Ison-Britannian hallitusta ja parlamenttia varmistamaan oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien sekä Ison-Britannian kansainvälisten velvoitteiden kunnioittamista.

Rajat ylittävä sortaminen (transnational repression) loukkaa vakavasti yksilön ihmisoikeuksia. Raportin *Transnational repression as a growing threat to the rule of law and human rights* (dok. 15787) mukaan ilmiölle tarvitaan oikeudellinen määritelmä ja oikeudellisia periaatteita sen torjumiseksi. Reaktiivisen toiminnan sijaan jäsenmailta tarvitaan proaktiivista ja systemaattista lähestymistapaa. Ongelma koskee erityisesti raportissa tutkittavana olevia maita kuten Turkkiä, Azerbaidžania, Valko-Venäjää ja Venäjää (ei Euroopan neuvoston jäsen 15.3.2022 lähtien). Päätöslauselma 2509 (2023) edellyttää jäsenmailta muun muassa rajat ylittävän sortamisen tapauksien tutkimista ja epäiltyjen tekijöiden saattamista syytteisiin sekä luomaan mekanismeja, joilla rajat ylittävää sortamista voidaan havaita ja siitä raportoida. Suosituksessa 2257 (2023) ministerikomiteaa kehoitetaan luomaan rajat ylittävän sortamisen vastaisista toimista suositus, joka sisältäisi myös määritelmän ilmiöstä.

Raportissa *Pegasus and similar spyware and secret state surveillance* (dok. 15825) todetaan, että vuodesta 2021 lähtien erilaiset tutkintaraportit ovat paljastaneet useiden Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden hallitusten hankkineen ja käyttäneen Pegasus-nimistä vakoiluohjelmaa. Yleiskokouksen olisi tuomittava valtion viranomaisten vakoiluohjelmien käyttö poliittisiin tarkoituksiin, mikä merkitsee yksityiselämän kunnioittamisen ja muiden Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaamien oikeuksien loukkaamista. Päätöslauselmassa 2513 (2023) todetaan muun muassa, että Pegasus-tyyppisten vakoiluohjelmien käyttö on rajoitettava poikkeuksellisiin tilanteisiin viimeisenä keinona kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien todellisten ja vakavien uhkien tai erityisten ja määriteltyjen vakavien rikosten yhteydessä. Lisäksi tulee pohdita vakoiluohjelmien hankintaa ja käyttöä koskevaa yleissopimusta. Suosituksessa 2258 (2023) yleiskokous suosittelee ministerikomitealle vakoiluohjelmia koskevan suosituksen hyväksymistä, jossa määriteltäisiin ohjelmien sallittu käyttö ja valvontamekanismit.

Äärioikeistolainen väkivalta on lisääntynyt viime vuosina muukalaisvihan, rasismien ja muun suvaitsemattomuuden muodoissa. Raportissa *The challenge of far-right ideology to democracy and human rights in Europe* (dok. 15826) analysoidaan näitä uhkia ja mitä ne käytännössä aiheuttavat ihmisoikeuksille, demokraattisten instituutioiden toiminnalle sekä monimuotoisille ja osallistaville yhteiskunnille. Päätöslauselmassa 2511 (2023) yleiskokous vaatii jäsenmaita vahvistamaan lainsäädäntöään äärioikeistolaisuuden, kuten vihapuheen, väkivaltaisen ääriajattelun ja syrjinnän, torjumiseksi. Samalla tulee vahvistaa heikossa asemassa olevien suojelua ja edistää koulutusta ja medialukutaitoa.

Raportissa *Addressing the issue of Daesh foreign fighters and their families returning from Syria and other countries to the member States of the Council of Europe* (dok. 15591) tutkitaan, miten Syyriasta ja muista maista palanneiden vierastaistelijoiden rankaisemattomuuteen puututaan jäsenmaissa, mukaan lukien Suomessa. Raportin mukaan Daeshin nimissä tehdyt surmat voidaan rinnastaa kansanmurhaan, ja tekijät, mukaan lukien vierastaistelijat, tulisi saattaa oikeuden eteen. Suomessa vierastaistelijoilta voidaan viedä kansalaisuus (ei toteutettu), mutta taistelijoita ei kotiuteta. Vapaaehtoisesti palaavat saavat kunnoutusta. Kuitenkin syytteen asettaminen on vähäistä. Päätöslauselmassa 2475 (2023) peräänkuulutetaan kansainvälisen erillistuoimioistuimen perustamista ja Daeshin vierastaistelijoiden kansallista syytteen asettamista. Suosituksessa 2244 (2023) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa luonnostelemaan suosituksen vierastaistelijoiden radikalisoitumisen torjumisesta ja siitä irtautumisesta sekä yhteiskuntaan sopeuttamisesta. Lisäksi ministerikomitean tulisi rohkaista jäsenmaita osallistumaan kansainvälisen tuomioistuimen perustamiseen Daesh-taistelijoiden oikeudenkäyntejä varten.

Kauppa- ja investointisopimukset ovat tehokkaita yhteiskunnan kehittämisen välineitä. Raportissa *Safeguarding democracy, rights and the environment in international trade* (dok. 15739) todetaan, että kauppapolitiikkaa olisi mukautettava sisältämään kattavat määräykset kestävästä kehityksestä ja perusoikeuksien suojelusta. Määräyksille tarvitaan myös vahvat täytäntöönpanomekanismit. Raportissa tuetaan monenvälisen investointituomioistuimen perustamista YK-kontekstissa sekä Maailman kauppajärjestö WTO:n riitojenratkaisumekanismien uudistamista. Päätöslauselmassa 2496 (2023) vaaditaan jäsenmaita uudistamaan nykyisiä kauppa- ja investointisopimuksia ja panemaan täytäntöön kunnianhimoisesti kansainvälisiä ilmasopimuksia ja kestävästä kehityksen tavoitteita. Suosituksessa 2254 (2023) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa varmistamaan, että uudet kauppa- ja investointisopimukset sisältävät säännöksiä kestävästä kehityksestä ja ihmisoikeuksista. Olemassa olevia sopimuksia pitää päivittää sisältämään samaiset säännökset.

5.2. Seksuaalinen väkivalta ja syrjintä

Sukupuolittunut väkivalta on ollut yleiskokouksen agendalla jo vuosikymmeniä. Yleiskokous seuraa aktiivisesti naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi laaditun Istanbulin sopimuksen noudattamista jäsenmaissa. Kertomusvuoden aikana käydyissä keskusteluissa nousi esiin Suomessakin paljon

keskustelua herättänyt ilmiö, seksuaalinen väkivalta. Seksuaalisen väkivallan käyttäminen sodan välineenä Euroopassakin on erityisen ajankohtaista Ukrainan sodan ollessa käynnissä. Syrjintää ja seksuaalista väkivaltaa käsiteltiin erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja ryhmien näkökulmasta.

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi laaditun Istanbulin sopimuksen on ratifioinut 37 jäsenmaata ja allekirjoittanut 8 jäsenmaata. Maailmalla vahvistunut anti-gender-liike ja joissakin jäsenmaissa naisten oikeuksiin tehdyt heikennykset osoittavat, että sopimuksen toimeenpanossa on usein puutteita. Raportissa *The Istanbul Convention: progress and challenges* (dok. 15673) todetaan, että Istanbulin sopimukseen liittyvät väärinkäsitykset tulee torjua. Lisäksi sopimuksen hyötyä yhteiskunnalle pitää tuoda vahvemmin esiin. Turkin eroaminen sopimuksesta oli askel väärään suuntaan. Yleiskokous pitää kuitenkin Ukrainan liittymistä sopimukseen tärkeänä osoituksena sopimuksen tärkeästä roolista Euroopan neuvoston sopimusjärjestelmässä. Päätöslauselmassa 2479 (2023) yleiskokous edellyttää jäsenmailta Istanbulin sopimuksen täyttää täytäntöönpanoa ja siitä raportointia. Suosituksessa 2247 (2023) ministerikomiteaa kehoitetaan edistämään Istanbulin sopimuksen ratifiointia ja tukemaan naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia toimia.

Seksuaalinen väkivalta tunnustetaan nykyään estettävissä olevaksi konflikteissa esiintyväksi ilmiöksi. Raportissa *Conflict-related sexual violence* (dok. 15677) jäsenvaltioita kehoitetaan työskentelemään seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseksi sekä rauhan aikana että konfliktitilanteissa. Päätöslauselmassa 2476 (2023) yleiskokous vaatii jäsenmaita ennaltaehkäisemään seksuaalista väkivaltaa niin rauhan kuin konfliktin aikana, tukemaan uhreja yksilölliset tarpeet huomioon ottaen ja varmistamaan, että konflikteissa esiintyvän väkivallan uhreilla on elinikäinen pääsy tuen, korvausten ja kuntoutuksen piiriin.

Vaikka sukupuolittuneen väkivallan torjuntaa ovat historiallisesti johtaneet naiset ja naisasiajärjestöt, raportin *The role and responsibility of men and boys in stopping gender-based violence against women and girls* (dok. 15678) mukaan miehillä ja pojilla on usein parhaat mahdollisuudet kutsua muita miehiä taistelemaan aktiivisesti sukupuolittunutta väkivaltaa vastaan ja näyttää esimerkkiä tuleville sukupolville. Päätöslauselma 2480 (2023) vaatii jäsenmaita tekemään toimintasuunnitelmia estääkseen sukupuolittunutta väkivaltaa, lisäämään miesten ja poikien tietoutta heidän vastuustaan väkivallan torjunnassa ja kouluttamaan aiheen kanssa työskenteleviä, kuten poliiseja ja terveydenhoidon ammattilaisia, sukupuolittuneen väkivallan ehkäisemisestä.

Aviovankeus on vähän tunnettu ilmiö, mutta sen arvioidaan vuodessa koskettavan kymmeniätuhansia ihmisiä, useimmiten naisia. Raportissa *Finding solutions for marital captivity* (dok. 15679) kehoitetaan jäsenmaita lisäämään tietoisuutta ilmiöstä ja kehittämään ratkaisuja aviovankeuden estämiseksi. Päätöslauselmassa 2481 (2023) jäsenmaita kehoitetaan vahvistamaan lainsäädäntöä ja sen toimeenpanoa aviovankeuden estämiseksi ja uhrien tehokkaan suojelun varmistamiseksi.

Vammaiset naiset ovat erityisen alttiita väkivallalle ja syrjinnälle. Vammaiset naiset jäävät usein näkymättömäksi yhteiskunnassa. He ovat myös usein taloudellisesti ja sosiaalisesti riippuvaisia muista, mikä tekee heidän tilanteestaan erityisen haavoittuvan. Raportissa *Preventing and combating violence against women with disabilities* (dok. 15828) painotetaan muun muassa vammaisten henkilöiden osallistamista nuoresta lähtien, rakenteiden ja tiedon saatavuutta, laitosasumisen purkamista ja itsenäisen elämän painopisteiden tukemista väkivallan ehkäisyssä. Päätöslauselmassa 2514 (2023) todetaan, että vammaiset henkilöt tulee nähdä yhteiskuntaan osallistuvina yksilöinä ja heidän oikeutensa on turvattava. Terveydenhuollon ammattilaisten ja sosiaalityöntekijöiden koulutusta vammaisten henkilöiden oikeuksista tulee lisätä, ja riippumattomien elinten suorittamia vammaisten henkilöiden laitosten tarkastuksia tulee lisätä. Lisäksi inklusioon tulee panostaa ja väkivallan uhreille tulee tarjota tukitoimia.

Myös yhdenvertaisuus ja syrjinnän vastaisuus nousivat esiin yleiskokouksessa vuoden aikana. Raportissa *Institutional racism of law enforcement authorities against Roma and Travellers* (dok. 15856) todetaan, että institutionaalinen rasismi ja poliisin käyttämä väkivalta, epäinhimillinen ja halventava kohtelu, kidutus ja liiallinen voimankäyttö romaneja ja kiertolaisia vastaan on edelleen liian yleistä Euroopassa. Romanit ja kiertolaiset joutuvat kohtaamaan väkivallan lisäksi etnistä profilointia, syrjintää ja provokaatiota, ja he ovat usein marginalisoidussa asemassa yhteiskunnassa. Päätöslauselmassa 2523 (2023) vaaditaan jäsenmaita varmistamaan, että lainsäädäntö sisältää kiellot romaneihin ja kiertolaisiin kohdistuvista viharikoksista ja syrjinnästä.

5.3. Maahanmuuttajat, pakolaiset ja paperittomat henkilöt

Maahanmuuttajien ja pakolaisten tilanne ja kohtelu on puhuttanut yleiskokouksessa jo vuosien ajan. Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama pakolaisaalto Ukrainasta on tuonut näkyväksi ihmisten auttamishalun mutta myös sen, miten eri ihmisryhmiä arvotetaan eri jäsenvaltioissa. Myös maahanmuuttajien käyttäminen hybridivaikuttamisen välineenä nousi esiin eri keskusteluissa. Kertomusvuonna maahanmuuttoa ja pakolaisuutta tarkasteltiin etenkin kotoutumisen näkökulmasta.

Raportin *European solidarity in the context of asylum and international protection* (dok. 15718) mukaan Euroopassa on eniten turvapaikanhakijoita ja kotiseudultaan siirtymään joutuneita sitten toisen maailmansodan. Aiheuttajana on erityisesti Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa. Päätöslauselmassa 2487 (2023) yleiskokous peräänkuuluttaa jäsenmailta solidaarisuutta ukrainalaisille turvapaikanhakijoille ja muille sotaan, konflikteja, vainoa ja ihmisoikeusloukkauksia pakeneville ihmisille. Yleiskokous kehottaa useita kansainvälisiä organisaatioita tarjoamaan tukea ja apua jäsenmaita tuleville ihmisille. Suosituksessa 2248 (2023) ministerikomitealle suositellaan Euroopan neuvoston sisäisen ja ulkoisen yhteistyön vahvistamista sekä jäsenmaiden rohkaisua yhteistyöhön humanitaarisen avun ja solidaarisuuden vahvistamiseksi.

Raportissa *Integration of migrants and refugees: benefits for all parties involved* (dok. 15785) korostetaan tarvetta toteuttaa erityistoimenpiteitä pakolaisten ja maahanmuuttajien kotoutumisen parantamiseksi. Kotoutuminen hyödyttäisi sekä vastaanottajamaita ja niiden paikallisyhteisöjä että pakolaisia ja siirtolaisia. Kotouttamisen näkeminen pitkän aikavälin investointina inhimilliseen pääomaan on tärkeää. Raportti sisältää myönteisiä esimerkkejä kotouttamisesta Norjasta, Ruotsista ja Suomesta. Yleiskokous edellyttää päätöslauselmassa 2502 (2023) jäsenmailta aktiivisia toimia maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kotouttamisen parantamiseksi ja kehottaa monipuolisten kotouttamiskeinojen käyttöön.

Euroopassa on noin 4–5 miljoonaa paperitonta henkilöä, joista monet osallistuvat työmarkkinoille niin sanottuina näkymättöminä työntekijöinä. Raportin *Health and social protection of undocumented workers or those in an irregular situation* (dok. 15784) mukaan paperittomien työntekijöiden sosioekonomiset oikeudet eivät toteudu, ja heillä on suuri riski joutua väärinkäytön, riiston tai jopa pakkotyön kohteeksi. Päätöslauselmassa 2504 (2023) yleiskokous toteaa, että paperittomien työntekijöiden pääsy oikeuksiin ei ole riittävällä tavalla varmistettu jäsenmaissa. Yleiskokous myös kehottaa jäsenmaita ratifioimaan relevantit kansainväliset sopimukset paperittomien turvapaikanhakijoiden oikeuksien turvaamiseksi ja vahvistamaan ihmiskaupan uhrien suojelua. Ministerikomitealle osoitetussa suosituksessa 2255 (2023) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa vaatimaan jäsenmailta Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siirtotyöläisten asemaa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen ratifioimista ja toimeenpanoa.

Urheilun ja liikunnan harjoittaminen erityisesti ryhmissä voi helpottaa siirtolaisten, pakolaisten ja sisäisten evakkojen osallistumista uuteen yhteiskuntaan. Aihetta käsitellään raportissa *Social inclusion of migrants, refugees and internally displaced persons through sports* (dok. 15786) Päätöslauselma 2503 (2023) kehottaa jäsenmaita kunnioittamaan urheilua koskevaa yleissopimusta (European Sports Charter) sekä

vahvistamaan lainsäädäntöä, joka kieltää syrjinnän urheilussa ja varmistaa heikommassa asemassa olevien ryhmien osallistumisen mahdollisuudet urheilussa.

Talibanin valtaannousun jälkeen Afganistan on joutunut ennennäkemättömään humanitaariseen kriisiin. Raportissa *The humanitarian crisis emerging for Afghanistan and Afghan refugees* (dok. 15831) todetaan, että erityisesti naisten ja tyttöjen ihmisoikeustilanne on heikentynyt entisestään. Iran ja Pakistan, jotka vastaanottavat yli 95 prosenttia afganistanilaispakolaisista, ovat yhä haluttomampia ottamaan heitä lisää. Päätöslauselma 2522 (2023) sisältää konkreettisia keinoja vastata paremmin afgaanien suojelutarpeisiin Euroopassa ja pakomatkan aikana Eurooppaan. Päätöslauselman mukaan jäsenmaiden on suunniteltava parempaa politiikan koordinaatiota humanitaarisen avun tueksi pidemmällä aikavälillä.

5.4. Ympäristö

Oikeus puhtaaseen, terveelliseen ja kestäväan ympäristöön on vasta hiljattain tunnustettu ihmisoikeus kansainvälisessä oikeusjärjestelmässä. Yleiskokous on korostanut puhtaan ympäristön yhteyttä ihmisoikeuksiin ja olisi toivonut Reykjavíkin julistukseen vahvempaa kirjausta aiheesta, mutta joutui tyytymään liitteeseen. Yleiskokous on kuitenkin jatkanut ympäristöteeman edistämistä Euroopan neuvostossa. Kertomusvuonna keskusteltiin konfliktien aiheuttamista ympäristötuhoista sekä ilmastonmuutoksen vuoksi yhä useammin tapahtuvista luonnonkatastrofeista sekä niiden vaikutuksista yksilöiden ihmisoikeuksiin.

Konfliktien aiheuttamat ympäristövaikutukset voivat olla monitahoisia, pitkäkestoisia ja usein peruuttamattomia. Raportin *Environmental impact of armed conflicts* (dok. 15674) mukaan kansainväliset sopimukset eivät nykyisellään tarjoa riittävää suojelua ympäristövaikutuksia vastaan. Päätöslauselmassa 2477 (2023) todetaan, että jäsenmaiden tulee rakentaa lainsäädäntökehystä, jolla voidaan suojata ympäristöä konfliktitilanteissa. Ympäristötuho (ecocide) tulisi tunnustaa rikoksena kansallisesti ja kansainvälisesti. Ministerikomitealle antamassa suosituksessaan 2246 (2023) yleiskokous kehottaa tutkimaan, voisiko sääntelyssä olevia aukkoja poistaa uudella sopimuksella ympäristön ja ihmisoikeuksien suojelusta.

Raportin *Political strategies to prevent, prepare for and face the consequences of natural disasters* (dok. 15738) mukaan vuonna 2021 luonnonkatastrofit vaativat 10 492 ihmishenkeä ja vaikuttivat 101,8 miljonaan ihmiseen. Katastrofit aiheuttivat yli 252 miljardin dollarin taloudellisia menetyksiä. Raportissa peräänkuulutetaan Euroopan neuvostolta tarkempaa oikeudellista ja taloudellista sitoutumista luonnonkatastrofeihin, ennakkovarautumiseen ja niiden vaikutuksiin. Raportissa esitetään joukko toimia, joiden avulla Euroopassa voitaisiin valmistautua luontokatastrofeihin paremmin ennakkoon. Päätöslauselmassa 2493 (2023) yleiskokous tukee uutta kansainvälistä yleissopimusta aiheesta ja kehottaa jäsenmaita priorisoimaan oikeutta turvalliseen, puhtaaseen ja terveelliseen ympäristöön. Suosituksessa 2251 (2023) yleiskokous toistaa suosituksensa Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan lisättävistä pöytäkirjoista, joissa tunnustetaan ihmisoikeutena oikeus puhtaaseen, terveelliseen ja kestäväan ympäristöön.

5.5. Teknologia, media ja koulutus

Nopea teknologinen kehitys on muuttanut yhteiskuntia laajasti. Teknologia voi toisaalta vahvistaa ihmisoikeuksien toteutumista ja toisaalta mahdollistaa laajojakin ihmisoikeusloukkauksia. Covid-19-pandemian aikana käytetyt sovellukset, jotka jäljittävät digitaalisia kontakteja, herättivät keskustelua siitä, miten mahdollisten uusien pandemioiden aikana tulisi toimia. Keskusteluun nousi myös automaatiaseiden potentiaali ja vaarallisuus sekä digitalisaation vaikutus yksilöiden jokapäiväiseen elämään. Myös tekoälykeskustelu on jatkunut, ja yleiskokouksen aloitteesta edistetty Euroopan neuvoston tekoälyä koskeva yleissopimus on loppusuoralla.

Digitaaliset teknologiat ovat yhä enemmän läsnä kaikilla elämäntiloilla. Raportin *Closing the digital divide: promoting equal access to digital technologies* (dok. 15776) mukaan valtioiden on torjuttava kasvavaa digitaalista kahtiajakoa. Yleiskokous kehottaa päätöslauselmassa 2510 (2023) jäsenmaita tekemään digitaalisista teknologioista, työkaluista ja palveluista osallistavia, tasapuolisia, kohtuuhintaisia ja turvallisia kaikille, jotta kaikille voidaan taata yhtäläinen pääsy digitaaliseen ympäristöön. Digitaalisten teknologioiden tulisi olla kaikille saavutettavia.

Nuorten pääsy tietoon on ennennäkemättömän suurta nykyisessä digitaalisessa ympäristössä. Digitaalisten alustojen käyttö aiheuttaa nuorille myös riskejä. Viranomaisten ja digitaalisten alojen toimijoiden tulisi kantaa vastuuta sisällöstä. Raportissa *Youth and the media* (dok. 15726) todetaan, että alan toimijoiden on suojeltava nuorten oikeutta yksityisyyteen ja varmistettava tietosuojan toteutuminen. Päätöslauselmassa 2498 (2023) yleiskokous edellyttää jäsenvaltioita luomaan sellaisen mediaekosysteemin, joka varmistaa pääsyn tietoon ja samalla turvaa nuorten turvallisuuden. Yleiskokous kannustaa myös lisäämään nuorten osallistamista yhteiskuntaan median kautta.

Verkon välityksellä tapahtuvalla koulutuksella on potentiaalia parantaa koulutuksen laatua. Raportin *Promoting online education and research across national borders* (dok. 15714) mukaan sopiva sekoitus interaktiivista etäkoulutusta ja perinteistä koulutusta mahdollistaa pääsyn laadukkaaseen koulutukseen erityisesti vähäosaisille ja erityisiä tarpeita omaaville. Päätöslauselmassa 2489 (2023) yleiskokous painottaa verkon välityksellä tapahtuvan koulutuksen vahvistamisen tärkeyttä ja edellyttää jäsenmaita poistamaan esteitä etäkoulutukselle sekä tukemaan kouluja, tutkimuslaitoksia ja kirjastoja digitaalisten koulutustapojen vahvistamiseksi. Yleiskokous suosittelee ministerikomitealle suosituksessa 2250 (2023), että oikeus koulutukseen nostetaan prioriteetiksi Euroopan neuvoston työssä ja koulutusta edistäviä tahoja vahvistetaan.

Hallitukset ja yksityiset yritykset ovat edistäneet maailmanlaajuisesti digitaalisia kontakteja jäljittäviä sovelluksia covid-19-pandemian aikana. Lisäksi saatavilla on useita erilaisia terveyden ja hyvinvointiin liittyviä sovelluksia. Niiden eettiset ja oikeudelliset puitteet ovat epäselviä, ja niissä on yksityisyydensuojaan liittyviä riskejä. Raportin *Contact tracing applications: ethical, cultural and educational challenges* (dok. 15648) mukaan Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin jäsenmaiden tulisi pyrkiä tasapainoon perus- ja ihmisoikeuksien suojelemisessa ja teknologioiden kehittämisessä. Päätöslauselmassa 2478 (2023) yleiskokous vaatii jäsenmaita varmistamaan, että tällaisten teknologioiden käytöstä johtuvat perus- ja ihmisoikeuksiin kohdistuvat vaikutukset arvioidaan ja niitä seurataan. Teknologioiden tulee olla tietosuojasääntelyn mukaisia.

Automaattiset aseet ovat mullistaneet sodankäyntiä, mutta ne ovat hyvin ongelmallisia ihmisoikeuskölkulmasta. Niillä voidaan tappaa ihmisiä tekoälyn avulla ilman ihmisen varmistusta. Raportissa *Emergence of lethal autonomous weapons systems (LAWS) and their necessary apprehension through European human rights law* (dok. 15683) ehdotetaan kahta lähestymistapaa automaattisten aseiden käytön ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen tasapainottamiseksi. Ensin olisi tunnustettava maailmanlaajuisesti, että täysin automatisoidut aseet, jotka valitsevat kohteensa ja tappavat ne ilman ihmisen varmistusta, eivät voi koskaan olla kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksien mukaisia. Toiseksi tulisi kehittää oikeudellisesti sitova kansainvälinen sopimus automaattisten aseiden käytöstä. Päätöslauselmassa 2485 (2023) yleiskokous toteaa kannattavansa raportin lähestymistapoja. Avainasemassa on ihmisen hallinta automaattisten aseiden käytöstä.

5.6. Terveys

Covid-19-pandemia paljasti globaalin terveysturvajärjestelmän puutteita, joita tulisi paikata mahdollisia uusia pandemioita varten. Yleiskokous on myös huolissaan covid-19-pandemian huonontavasta

vaikutuksesta erityisesti nuorten mielenterveyteen. Lisäksi yleiskokous käsitteli lasten riippuvuusongelmia sekä yleisesti seksuaali- ja lisääntymisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä.

Covid-19-pandemia paljasti, että nykyinen globaali terveysturvajärjestelmä ei ole ajantasainen. Raportin *Public health emergency: the need for a holistic approach to multilateralism and health care* (dok. 15778) mukaan tarvitaan kokonaisvaltaista monenvälistä yhteistyötä, mukaan lukien Maailman terveysjärjestö (WHO), Maailman kauppajärjestö (WTO) ja muut sidosryhmät, jotta terveydenhuoltoalaa sekä välttämättömien lääkkeiden, rokotteiden ja terveydenhuollon tarjoamista koskevia sääntöjä ja palveluita voidaan tarkastella uudelleen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Yleiskokous kehottaa päätöslauselmassa 2500 (2023) jäsenmaita varmistamaan WHO:n ja WTO:n toiminnan sujuvuuden sekä vahvistamaan kansallisia terveydenhuoltojärjestelmiä muun muassa varmistamalla työntekijöille riittävän palkan ja varmistamalla pääsy terveydenhuollon piiriin ilman syrjintää.

Nuorten mielenterveyden ja hyvinvoinnin ongelmat ovat lisääntyneet useiden samanaikaisten ja maailmanlaajuisten kriisien ja epävarmuuden vuoksi. Raportin *Mental health and well-being of children and young adults* (dok. 15829) mukaan erityisesti covid-19-pandemia lisäsi nuorten mielenterveysongelmia ja samalla paljasti suuria puutteita terveydenhoidossa. Päätöslauselmassa 2521 (2023) yleiskokous muistuttaa, että oikeus terveyteen ei toteudu ilman mielenterveyttä. Siksi jäsenmaita kehoitetaan vahvistamaan mielenterveydellistä hoitoa ja ehkäisemään mielenterveysongelmia vahvistamalla lapsia ja nuoria tukevia toimia. Nämä suojelevat lasten ja nuorten mielenterveyttä kansanterveydellisissä hätätilanteissa. Suosituksessa 2263 (2023) yleiskokous muistuttaa ministerikomiteaa, että pakottaminen ei ole hyväksyttävää mielenterveydellisessä terveydenhoidossa ja hoidon on aina kunnioitettava vastaanottajan itsemääräämisoikeutta.

Lapset ovat erityisen herkkiä riippuvuusongelmille, ja ne aiheuttavat paljon vahinkoa lasten fyysiselle ja psyykkiselle terveydelle ja kehitykselle. Lapset tarvitsevat raportin *Preventing addictive behaviours in children* (dok. 15830) mukaan tukea niin vanhemmiltaan, heidän kanssaan työskenteleviltä kuin myös poliittisilta päätöksentekijöiltä. Entisestään yleistyvien riippuvuusongelmien ehkäisemiseksi yleiskokous kehottaa päätöslauselmassaan 2520 (2023) jäsenmaita luomaan tehokkaita ennaltaehkäisymekanismeja. Lisäksi kannustetaan kouluttamaan lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä riippuvuusongelmien tunnistamisessa ja käsittelyssä. Näitä toimia olisi yhdistettävä toimenpiteisiin, jotka vaikeuttavat lasten huumaiden ja alkoholin saantia. Yleiskokous toteaa ministerikomitealle antamassa suosituksessaan 2262 (2023), että Pompidou-ryhmän (Council of Europe International Co-operation Group on Drugs and Addictions) tulisi tehostaa ennaltaehkäisevää työtään ja ministerikomitean tulisi ohjata jäsenmaita lisäämään lasten tietoutta riippuvuuden haittavaikutuksista.

Seksuaali- ja lisääntymisoikeudet tulisi turvata kaikille yhdenvertaisesti. Sukupuoleen liittyvät ennakkoluulot ja syrjintä ovat raportin *Innovative approaches to sexual and reproductive health and rights* (dok. 15715) mukaan historiallisesti vaikuttaneet negatiivisesti naisten oikeuksiin, myös terveydenhoitoon ja seksuaali- ja lisääntymisoikeuksiin. Yleiskokous tunnusti päätöslauselmassaan 2490 (2023) seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien liittyvän useisiin ihmisoikeuksiin, joihin kuuluu oikeus elämään, kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun kieltä, oikeus terveyteen, oikeus yksityisyydensuojaan, oikeus koulutukseen sekä oikeus tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Näin ollen yleiskokous vaatii jäsenmaita edistämään seksuaalisuuteen ja lisääntymiseen liittyvää, sukupuolinäkökulman sisältävää tutkimusta, vahvistamaan terveydenhuoltoa seksuaali- ja lisääntymisasiassa sekä varmistamaan kaikille yhdenvertaisen pääsyn tällaisen terveydenhuollon piiriin.

6. Jäsenvelvoitteiden seuranta

Jäsenvelvoitteiden seuranta on olennainen osa yleiskokouksen toimintaa. Yleiskokouksen monitoroinnin kohdemaat ovat edelleen Albania, Armenia, Azerbaidžan, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Moldova, Puola, Serbia, Turkki, Ukraina ja Unkari. Jälkimonitoroinnissa ovat lisäksi Bulgaria, Montenegro ja Pohjois-Makedonia. Monet näistä maista ovat olleet monitoroinnissa yli kaksikymmentä vuotta. Edistystä on tapahtunut, mutta yhtä lailla joissakin maissa on menty kehityksessä taaksepäin. Monitoroinnin tehtävä ei ole jakaa moitteita jäsenmaille vaan antaa tukea, jonka avulla jäsenvelvoitteet saadaan pantua täytännön jäsenvaltiolle sopivalla tavalla. Edellytyksenä on myös, että monitorointiraportit ovat laadukkaita ja raportoitijat sitoutuneita tehtäväänsä.

Monitorointikomitean toimintaa arvioidaan vuosittain raportissa *The progress of the Assembly's monitoring procedure (January-December 2022)* (dok. 15628). Viime vuoden raportissa todetaan, että 2023 oli pandemian jälkeen ensimmäinen vuosi, jolloin komitea pystyi tekemään työnsä normaaliin tapaan. Pandemiavuosina käyttöön otetut etäkokousmahdollisuudet jäivät kuitenkin pysyväksi osaksi monitorointikomitean työskentelytapoja. Päätöslauselmassa 2483 (2023) yleiskokous noteeraa monitoroinnin kohteena olevissa maissa tapahtuneen kehityksen ja kehottaa kaikkia maita suhtautumaan kehotuksiin vaadittavalla vakavuudella. Monitoroinnin olisi jatkossa kyettävä reagoimaan paremmin ja nopeammin muuttuviin tilanteisiin. Se edellyttää sääntömuutoksia, joita komiteassa on jo osittain tehty. Samalla pidetään huolestuttavana sitä tilannetta, että monitorointiraporttoreijia on yhä vaikeampi sitouttaa tehtävään. Sitoutuneiden raportoitajien pitäisi siksi myös pystyä jatkamaan tehtävässään mandaattikauden jälkeen.

6.1. Armenia ja Azerbaidžan

Kun Armenia ja Azerbaidžan liittyivät Euroopan neuvostoon samana päivänä 25.1.2001, maat sitoutuivat noudattamaan järjestön periaatteita sekä kehittämään maitaan näiden periaatteiden mukaisesti. Molemmat maat ovat alusta alkaen olleet osana yleiskokouksen monitorointiprosessia, ja maiden demokraatiakehityksestä on laadittu useita raportteja. Viimeisin Azerbaidžania koskeva jäsenvelvoitteiden seurantaraportti on käsitelty vuonna 2017, mutta sen jälkeen maa on ollut monen yleiskokouksen raportin kohteena esimerkiksi liittyen poliittisiin vankeihin. Uusin maaraportti tulee yleiskokouksen käsittelyyn vuonna 2024. Sitä on viivästyttänyt ensiksi pandemia ja sitten vuoden 2023 lopussa tullut ilmoitus ennenaikaisista presidentinvaaleista helmikuussa 2024.

Presidentti Ilham Alijevin vuodesta 2003 johtaman Azerbaidžanin demokraatiatilanne on huolestuttava. Armenian demokraatiakehitys on ollut suotuisampi, minkä osoitti vuoden 2018 samettivallankumous, jossa valta vaihtui ilman väkivaltaa nykyiselle pääministerille Nikol Pašinjanille. Suomen EN-valtuuskunnan puheenjohtaja Kimmo Kiljunen on toiminut yleiskokouksen yhtenä Armenia-raporttoreijana vuodesta 2019. Yleiskokous hyväksyi vuonna 2022 uusimman Armeniaa koskevan jäsenvelvoitteiden seurantapäätöslauselman. Siinä Armenia sai kiitosta myönteisestä demokraatiakehityksestään, mutta samalla todettiin, että vuoden 2020 Vuoristo-Karabahin sodan jälkeinen rauhansopimus aiheutti laajoja protesteja ja johti sisäisiin kiistoihin ja ennenaikaisiin parlamenttivaaleihin.

Vuoristo-Karabahin tulehtunut tilanne on hiertänyt Armenian ja Azerbaidžanin välejä jo yli kolme vuosikymmentä. Azerbaidžanin alueelle kuuluvan Vuoristo-Karabahin väestö koostuu suurimmilta osin armenialaisista, ja provokaatioita on ollut puolin ja toisin vuosien ajan. Viimeisin aseellinen selkkaus tapahtui vuonna 2020, mutta alueella kuuluu laukauksia miltei päivittäin. Vuoristo-Karabahin tilanne kärjistyi jälleen vuoden 2022 loppupuolella, kun Azerbaidžan esti armenialaisilta turvallisen pääsyn ainoalle Vuoristo-Karabahin pääkaupungista Stepanakertista Armeniaan johtavalle tielle, niin kutsutulle Laçinin käytävälle. Yleiskokous käsitteli tilannetta kesäkuun istunnossa raportissa *Ensuring free and safe access through the Lachin Corridor* (dok. 15796).

Päätöslauselmassa 2508 (2023) yleiskokous ilmaisee huolensa tilanteen vakavista humanitaarisista seurauksista alueen väestölle. Yleiskokous tunnustaa Azerbaidžanin oikeuden suojella omaa maaperäänsä mutta muistuttaa samalla maan ihmisoikeusvelvoitteista. Vaikka tilanteesta vallitsee kaksi täysin vastakkaista narratiivia, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1 artikla (ETS No. 5) velvoittaa Azerbaidžania suojelemaan kaikkia alueellaan oleskelevia henkilöitä. Laçinin käytävä on osa laajempaa konfliktia, ja yleiskokous tukee meneillään olevia rauhanneuvotteluita EU:n ja Yhdysvaltojen johdolla. Azerbaidžan saa kehoituksen noudattaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) väliaikaismääräystä turvallisen siirtymän varmistamiseksi Laçinin käytävää pitkin vakavasti sairaille henkilöille. Myös Armenian tulee pidättäytyä provokaatioista. Yleiskokous ilmaisee lisäksi vakavan huolensa tilanteen edelleen eskaloitumisesta. Ministerikomitealle osoitetussa suosituksessa 2256 (2023) yleiskokous viittaa Azerbaidžanin päätökseen kieltää yleiskokouksen tarkkailijoiden pääsy alueelle. Yleiskokous pyytää ministerikomiteaa lähettämään alueelle tarkkailumission niin pian kuin mahdollista ja kehottaa luomaan uusia tapoja osapuolten välisen vuoropuhelun vahvistamiseksi.

Syyskuussa 2023 Vuoristo-Karabahin tilanne kärjistyi, kun Azerbaidžan hyökkäsi Vuoristo-Karabahiin laajamittaisella aseellisella voimalla. Hyökkäyksen seurauksena yli 100 000 armenialaista lähti liikkeelle kohti Armeniaa. Tämä tarkoittaa yli 99 prosenttia Vuoristo-Karabahin alueen väestöstä. Yleiskokous piti aiheesta kiireellisen keskustelun lokakuun istunnossaan. Raportissa *Humanitarian situation in Nagorno-Karabakh* (dok. 15840) yleiskokous muistuttaa Azerbaidžania velvoitteistaan varmistaa suojele kaikille alueellaan asuville ihmisille, mukaan lukien alueen armenialaiselle väestölle. Nämä velvoitteet on kirjattu kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, joissa Azerbaidžan on osapuolena, erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimukseen (ETS nro 5) ja puitesopimukseen kansallisten vähemmistöjen suojelusta (ETS nro 157).

Päätöslauselmassa 2517 (2023) yleiskokous pahoittelee, että juuri kun Laçinin käytävä oli saatu auki, siiviliväestöön kohdistunut provokaatio johti Azerbaidžanin laajamittaiseen vastareaktioon. Pysyvä ratkaisu tälle pitkään jatkuneelle konfliktille saadaan vain vuoropuhelulla ja aidolla sitoutumisella kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin. Azerbaidžan saa kehoituksen selvittää sodan uhrien kohtaloa sekä osoittaa hyvää tahtoa rauhanomaisen ratkaisun löytämiseksi ja armenialaisten turvallisen paluun takaamiseksi. Suosituksessa 2260 (2023) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa tekemään kaikkensa Azerbaidžaniin kohdistuvan tarkkailuoperaation järjestämiseksi. Lisäksi ministerikomitean tulisi avata Azerbaidžania koskeva vuoden 1994 mukainen maamonitorointi ja pohtia Euroopan neuvoston yhteismenettelyprosessin avaamista, sillä Azerbaidžan on toiminnallaan räikeästi loukannut EN:n jäsenyysoikeuksiaan.

6.2. Moldova

Moldova liittyi Euroopan neuvostoon vuonna 1995 ja on ollut monitorointikomitean tarkkailulistalla siitä lähtien. Maa kärsi vuosikymmeniä oligarkkijärjestelmän synnyttäneestä korruptiosta ja oikeusvaltion systemaattisista puutteista. Edellisessä Moldovaa koskevassa raportissa vuodelta 2019 yleiskokous peräänkuulutti oligarkkijärjestelmän alasajoa ja oikeuslaitoksen reformia.

Vuonna 2023 hyväksytyssä raportissa *The honouring of obligations and commitments by the Republic of Moldova* (dok. 15680) todetaan, että Eurooppa-myönteisen Maia Sandun voitto vuoden 2020 presidentinvaaleissa oli käännekohta Moldovassa. Presidentti Sandun tukemien länsimielisten puolueiden voitto vuoden 2021 ennenaikaisissa parlamenttivaaleissa mahdollisti juuri ne toimet, joita yleiskokous oli peräänkuuluttanut vain kaksi vuotta aiemmin. Vaalituloksen jälkeen viranomaiset aloittivat suuren uudistusprojektin, jonka myötä kaikkiin valtiollisiin instituutioihin ja elimiin nimitettiin uudet vastuhenkilöt ja laadittiin uudet toimintaohjeet. Uudistukset ovat tarpeellisia, mutta yleiskokous muistuttaa päätöslauselmassa 2484 (2023), että niitä ei voi kiirehtiä, sillä perustuvanlaatuinen uudistus vie oman aikansa. Uudistukset olisi toteutettava Euroopan neuvoston standardeja ja suosituksia noudattaen yhdessä EN:n

toimielinten kuten Venetsian toimikunnan kanssa. Päätöslauselma sisältää useita suosituksia demokration, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien edistämiseksi Moldovassa. Näitä ovat esimerkiksi sisäpoliittisen tilanteen vakauttaminen käytännössä ja vuoropuhelulla, korruptionvastaisten toimenpiteiden vahvistaminen ja ylilyöntien välttäminen oikeuslaitosuudistuksessa. Moldova saa kiitosta siitä, että se on ratifioinut Istanbulin sopimuksen naiseen kohdistuvan väkivallan estämiseksi. Lisäksi parantunut sijoitus median vapautta mittaavilla mittareilla osoittaa, että Moldovan toimenpiteet ovat olleet oikeasuuntaiset.

Moldovan suurin haaste tulee tällä hetkellä ulkopuolelta. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa vaikuttaa suuresti köyhään maahan, jonka yhtä osaa Venäjä kontrolloi. Transnistrian tilanne uhkaa edelleen kiristyä sodan seurauksena. Yleiskokous kehuu pääkaupunki Chisinaun rauhallista suhtautumista tässä tilanteessa ja osoittaa tukea Etyjin 5+2 (ja 1+1) -prosessiin. Yleiskokous tukee maan viranomaisten pyrkimyksiä ihmisoikeuksien suojelemiseksi Transnistrian alueella. Sota on myös kasvattanut hybridisodan uhkaa Moldovassa ja lisännyt kansalaisten pelkoa. Hintojen nousu on ollut rajua jo valmiiksi köyhässä maassa. Sisäisistä ongelmistaan huolimatta Moldovan tilanne on pysynyt vakaana, ja maa on vastaanottanut suuria määriä ukrainalaisia pakolaisia. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita jatkamaan Moldovan tukemista. Euroopan unionin päätös myöntää jäsenmaahakijastatus Moldovalle kesäkuussa 2022 oli vahva signaali, joka luo maan sisällä positiivista painetta kehittää demokraattisia instituutioita ja rakenteita. Euroopan neuvosto on vahvasti mukana tukemassa tätä prosessia. Joulukuussa 2023 Euroopan komissio päätti aloittaa jäsenyysneuvottelut Moldovan kanssa. Moldovan monitorointi jatkuu.

6.3. Montenegro

Montenegro on Euroopan neuvoston tuorein jäsenmaa, sillä se liittyi järjestöön vuonna 2007. Liittyessään maa asetettiin monitoroinnin kohteeksi. Vuodesta 2015 Montenegro on ollut jälkimonitoroinnissa. Yleiskokous lähettää vaalitarkkailijoita monitorointikomitean työllistämiseksi jäsenmaitiin. Vaalitarkkailu toteutetaan osana Etyj/ODIHR vaalitarkkailuoperaatiota. Kesäkuussa 2023 Montenegrossa järjestettiin ennenaikaiset parlamenttivaalit. Raportissa *Observation of the early parliamentary elections in Montenegro (11 June 2023)* (dok. 15820) todetaan, että vaalit olivat seurausta pitkittyneelle institutionaalille ja perustusoikeudelliselle kriisille.

81-paikkaisen parlamentin jäsenet valitaan neljän vuoden välein suljetulta listalta suhteellisella äänestystavalla koko maan kattavasta vaalipiiristä. Vaalilainsäädäntö antaa pohjan demokraattisten vaalien järjestämiseksi, mutta vaalilaki on puutteellinen. Kaikkia edellisten vaalitarkkailuraporttien suosituksia ei ole pantu täytäntöön. Vaalit olivat kilpailulliset, ja äänestäjille tarjottiin laaja valikoima vaihtoehtoja. Tarkkailijoiden mukaan vaaliprosessia heikensivät lainsäädännölliset puutteet sekä kampanjaretoriikka ja polarisoitunut mediaympäristö. Vaalipäivä oli rauhallinen, ja vaaliviranomaiset toimivat ammattimaisesti. Yleiskokous kehottaa Montenegron viranomaisia puuttumaan vaaleissa havaittuihin puutteisiin.

6.4. Turkki

Turkki palautettiin yleiskokouksen monitoroinnin kohdemaaksi vuonna 2017, vaikka se oli ollut jälkimonitorointiprosessissa vuodesta 2004 lähtien. Syy oli Turkin ihmisoikeustilanteen heikkeneminen vuonna 2016 tapahtuneen vallankaappausyrityksen jälkeen. Kertomusvuonna Turkki nostettiin kiireellisenä aiheena yleiskokouksen agendalle, koska maa ei ole vielä kukaan pannut täytäntöön Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöstä ihmisoikeuspuolustaja ja filantrooppi Osman Kavalan välittömästä vapauttamisesta. *Call for the immediate release of Osman Kavala* (dok. 15841) -nimisen raportin mukaan Kavala on ollut perusteettomasti pidätettynä Turkissa 18.10.2017 lähtien, koska hän muun muassa yritti auttaa Turkissa rauhanomaisiin mielenosoituksiin osallistuneita ja sittemmin pidätettyjä henkilöitä saamaan oikeutta. Vuonna 2019 annetussa EIT-tuomiossa viitataan harvoin käytettyyn ihmisoikeuspuolustajan 18 artiklaan. Tuomion mukaan Kavala pidetään vangittuna poliittisesti motivoituneista syistä. Yleiskokouksen

mukaan nämä syyt täyttävät poliittisen vangin määritelmän. EIT-tuomion mukaisesti Turkin korkeimpien viranomaisten on vapautettava Osman Kavala välittömästi. EIT-tuomioiden täytäntöönpanoa valvova ministerikomitea aloitti Turkin osalta rikkomismenettelyn vuonna 2019. Sen seurauksena EIT totesi toistamiseen Turkin loukkaavan Euroopan ihmisoikeussopimusta, mutta sekään ei saanut Turkia vapauttamaan Kavalaa. Yleiskokous kokee, että Turkin toiminta on henkilökohtainen tragedia Kavalalle mutta myös tragedia oikeusvaltion toteutumiseksi Turkissa. Maan oikeuslaitos on saanut rankkaa kritiikkiä osallistumisesta oikeusmurhaan. Yleiskokous toteaa, että Kavalan tapaus asettaa koko kansainvälisen sopimusjärjestelmän kyseenalaiseksi.

Päätöslauselmassa 2518 (2024) yleiskokous kehottaa Turkia kunnioittamaan kansainvälisoikeudellisia sitoumuksiaan. Osman Kavala on vapautettava välittömästi. Lisäksi Turkin on viipymättä uudistettava oikeusjärjestelmänsä, jotta se kunnioittaa oikeusvaltioperiaatetta ja takaa oikeuslaitoksen riippumattomuuden. Euroopan neuvoston ja EU:n jäsenmaiden pitää olla yhteydessä Turkkiin korkeimmalla tasolla ihmisoikeuspuolustajan vapauttamiseksi. Mikäli asia ei etene, valtiot voisivat ottaa käyttöön Magnitsky-lakinsa, jotka mahdollistavat sanktioita sellaisille henkilöille, jotka ovat vastuussa laittomasta toiminnasta. Yleiskokous toteaa lisäksi, että jos Osman Kavalaa ei ole vapautettu vankilasta 1.1.2024 mennessä, yleiskokouksella on mahdollisuus kiistää Turkin valtuuskunnan valtakirjat vuoden 2024 ensimmäisessä istunnossaan. Kysymyksenasettelu on myös osa EU:n ja Turkin välistä vuoropuhelua, ja tässä yhteydessä yleiskokous kehottaa EU:ta ottamaan vakavan tilanteen huomioon määrittäessään taloudellista tukeaan Turkille. Ministerikomitealle osoitetussa suosituksessa 2261 (2023) kehoitetaan vuoden 1994 mukaisen maamonitoroinnin avaamista Turkin osalta sekä ryhtymään korkean tason keskusteluihin EIT-tuomioiden täytäntöönpanon merkityksestä ja Kavalan vapauttamisesta.

6.5. Määräaikaisraportit muista maista

Myös muut kuin monitoroinnin kohdemaat käsitellään monitorointikomiteassa vuosittain. Näistä maista laaditaan tietyn rotaation mukaan määräaikaisraportit. Kertomusvuonna komitea käsitteli San Marinoa ja Ranskaa. Raportissa *The honouring of membership obligations to the Council of Europe by San Marino* (dok. 15737) käydään läpi San Marinon demokraattisia instituutiota sekä tuomioistuinlaitoksen toimivuutta, korruptiotilannetta ja ihmisoikeussitoumusten toteutumista. Mikrovaltiona San Marinon haasteena on taata instituutioiden riippumattomuus, ja maa onkin tehnyt toimenpiteitä korruption kitkemiseksi. San Marinon pitää edelleen panostaa lakien täytäntöönpanoon, sillä se vahvistaa kansalaisten luottamusta maan demokraattisiin instituutioihin.

Ranskaa koskevassa raportissa *The honouring of membership obligations to the Council of Europe by France (periodic review)* (dok. 15833) tuodaan esiin maan pitkä demokraattinen perinne ja sitoutuminen ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Ranska saa kehuja toimistaan naiseen kohdistuvan väkivallan torjumiseksi. Viime vuosien väkivaltaisissa mielenosoituksissa viranomaiset ovat tehneet ylilyönnejä. Yleiskokous kehottaa Ranskaa panemaan täytäntöön Venetsian toimikunnan suosituksen sekä EIT-päätökset. Lisäksi tarvitaan lainsäädäntö- ja perustuslakiuudistus oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistamiseksi. Myös poliittisten puolueiden ja vaalikampanjoiden rahoittamisen ongelmakohtiin pitää puuttua, ja korruption torjuntaa olisi vahvistettava. Vankiloiden ylikansoitus on systeeminen ongelma, joka vaatii muita ratkaisuja kuin kapasiteetin lisäämistä. Turvallisuusjoukkojen toimintaan liittyvää avoimuutta ja tiedotusta olisi parannettava.

7. Suhteet ulkovaltoihin

Euroopan neuvoston jäsenyys rajautuu maantieteellisesti ja poliittisesti niin, että jäseniksi voidaan hyväksyä eurooppalaisia valtioita, jotka noudattavat järjestön perusarvoja ja tukevat niiden edistämistä. Parlamentaarinen yleiskokous kuitenkin seuraa kehitystä myös omalla lähialueellaan ja pyrkii demokratiakumppanuusohjelmallaan edistämään demokratiakehitystä naapurivaltioissa. Vuonna 2023 ohjelman toimivuutta arvioitiin. Lisäksi yleiskokous on vahvistanut yhteistyötään Valko-Venäjän demokraattisten voimien kanssa ja käynyt keskustelua Lähi-idän tilanteesta. Kosovon jäsenyyslakemus on tällä hetkellä yleiskomitean poliittisen komitean käsittelyssä.

7.1. Demokratiakumppanuus

Parlamentaarinen yleiskokous perusti vuonna 2009 demokratiakumppanuusohjelman. Sen tavoitteena on luoda hyvät yhteistyösuhteet järjestön naapurivaltioihin ja samalla edistää demokratiakehitystä, alueellista vakautta, hyvää hallintoa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta. Demokratiakumppanuus-asema on sittemmin myönnetty Jordanielle, Kirgisialle, Marokolle ja Palestiinan kansalliskokoukselle. Raportissa *Assessing the functioning of the partnership for democracy* (dok. 15740) yleiskokous muistuttaa, että demokratiakumppanuus-asema edellyttää kumppanimaalta poliittista sitoutumista Euroopan neuvoston perusarvoihin. Status on tarkoitettu dynaamiseksi työkaluksi, jonka avulla edistetään parlamentaarista demokratiaa, tuetaan demokratiamuutosta ja vahvistetaan demokraattisia rakenteita kumppanimaissa. Kehitystä ja edistymistä seurataan säännöllisillä raporteilla.

Päätöslauselmassa 2492 (2023) todetaan, että demokratiakumppanuudella on onnistuttu luomaan rakenteellista ja arvoperusteista yhteistyötä kumppanimaiden kanssa. Kehityksen taso on kuitenkin ollut vaihtelevaa. Siksi tarvitaan uusia tapoja sitouttaa kumppanimaita yleiskokouksen työhön. Tähän kuuluu muun muassa se, että kumppanimaat voivat jatkossa nimetä edustajan pysyvään komiteaan ja muihin komiteoihin sekä liittyä yleiskokouksen verkostoihin. Lisäksi puheenjohtajisto voi poliittisen komitean ehdotuksesta edelleen laajentaa osallistumisoikeuksia sellaiselle kumppanimaalle, joka pystyy osoittamaan kumppanuusohjelman edellyttämää edistystä. Yleiskokous muistuttaa, että kaikki Välimeren etelärannikon valtiot sekä Barcelona-prosessissa mukana olevat Lähi-idän maat ja Etyjin osallistujavaltioina toimivat Keski-Aasian maat voivat anoa yleiskokouksen demokratiakumppanuus-asemaa.

7.2. Valko-Venäjä

Euroopan neuvosto jäädettiin yhteistyön virallisen Valko-Venäjän kanssa Venäjän aloitettua hyökkäyssotansa Ukrainassa. Vuonna 2022 aloitettu yhteistyö Valko-Venäjän demokraattisten voimien edustajien ja heidän johtajansa Svjatlana Tsih'anouskajan kanssa vahvistui vuoden aikana ja muuttui muodollisemmaksi. Poliittinen komitea päätti tammikuussa Kimmo Kiljusen esityksestä kutsua jatkossa enintään kolme Valko-Venäjän demokraattisten voimien edustajaa osallistumaan komitean kokouksiin jokaisessa täysistunnossa Strasbourgissa sopivan rotaation mukaisesti. Puheenjohtajistolle esitettiin, että sama käytäntö voitaisiin ottaa käyttöön myös muissa komiteoissa.

Kiljunen jatkoi kertomusvuonna Valko-Venäjän demokratiaprosessia tukevan raporttinsa valmistelua. Osana valmistelutyötä poliittinen komitea järjesti useita kuulemistilaisuuksia Valko-Venäjän demokraattisten voimien kanssa yllä mainitun rotaation mukaisesti. Lokakuussa Kiljunen kutsui Valko-Venäjän demokraattiset voimat ja poliittisen komitean jäsenet Helsingissä tammikuussa 2024 järjestettyyn seminaariin, jonka ajatuksena oli tuoda yhteen laaja joukko Valko-Venäjän demokraattisten voimien edustajia ja keskustella Kiljusen raportin teemoista. Niin kutsuttua Helsinki Dialogue -seminaaria varten yleiskokouksen puheenjohtajisto perusti tilapäiskomitean marraskuussa. Ennen seminaaria Kiljunen kävi poliittisia konsultaatioita Vilnassa.

Valko-Venäjän tilanne oli esillä yleiskokouksessa kesäkuun istunnossa. Raportti *Addressing the specific challenges faced by the Belarusians in exile* (dok. 15783) käsittelee kotimaansa poliittisista syistä jättäneitä valkovenäläisiä ja heidän kohtaamiaan haasteita uusissa kotimaissaan. Haasteet saattavat liittyä esimerkiksi maahantuloon ja oleskeluun, vapaaseen liikkuvuuteen, konsulipalveluiden käytön estoihin, turvallisuuteen sekä pääsyyn palveluiden piiriin kuten koulutukseen ja terveydenhuoltoon. Päätöslauselmassa 2499 (2023) todetaan, että presidentti Aljaksandr Lukašenkan regiimiä paenneita henkilöitä tulisi auttaa jäsenmaissa lieventämällä oleskelua vaikeuttavia hallinnollisia esteitä. Samalla pitäisi edistää näille henkilöille tarjottua tukea. Tämä tukee myös Valko-Venäjän demokratiaprosessia. Ennen raportin käsittelyä kuultiin Valko-Venäjän demokraattisten voimien johtajan Svjatlana Tsih’anouskajan puheenvuoro. Lisäksi istuntosalissa esiintyi valkovenäläinen kuoro Volny Chor, joka muodostui vuoden 2020 elokuun mielenosoitusten yhteydessä. Valko-Venäjän valtiollisen filharmonisen orkesterin ja Minskin muiden muusikkokollektiivien jäsenistä koostuvan kuoron viesti on väkivaltaisuuksien vastustaminen ja rauha.

7.3. Kosovo

Kosovo jätti Euroopan neuvoston jäsenyyshakemuksen 12.5.2022. Asia on edennyt hitaasti järjestön sisällä osittain siksi, että EU:n oma Belgrad-Pristina-prosessi on ollut kesken. Kaikki EN:n jäsenmaat eivät myöskään ole tunnustaneet Kosovoa itsenäiseksi valtioksi. Kosovon jäsenyyshakemus nytkähti kuitenkin eteenpäin kevään 2023 aikana, kun ministerikomitea hyväksyi Kosovon jäsenyyshakemuksen määränemmistöpäätöksellä ylimääräisessä kokouksessaan 24.4.2023.

Ministerikomitean päätöksen jälkeen jäsenyysasia eteni parlamentaariseen yleiskokoukseen, jonka puheenjohtajisto käsittelee asiaa kokouksessaan 28.4.2023. Puheenjohtajisto päätti lähettää asian käsiteltäväksi poliittiseen komiteaan. Lisäksi pyydettiin oikeudellisen komitean ja tasa-arvokomitean lausunnot poliittisen komitean raporttiin. Puheenjohtajisto ohjeisti myös yleiskokouksen puheenjohtajaa esittämään puheenjohtajiston seuraavassa kokouksessa kaksi korkea-arvoista lakimiestä (eminent lawyer), joiden tehtäväksi tulisi arvioida Kosovon oikeusjärjestelmän yhteensopivuus Euroopan neuvoston standardien kanssa. Riiasa 26.5.2023 pidetyssä puheenjohtajiston kokouksessa korkea-arvoiseksi lakimieheksi nimitettiin Sia Spilioupoulou Åkermark ja Thomas Markert.

Poliittinen komitea nimesi Strasbourgissa 22.6.2023 pidetyssä kokouksessaan Kosovon jäsenyyshakemuksen käsittelevän raportin raporttoijaksi Dora Bakoyannisin (Kreikka, European People's Party, EPP). Hän vieraili Kosovossa 1.–3.11.2023 ja esitteli matkaraporttinsa sekä alustavan raporttiluonnoksen poliittiselle komitealle Pariisissa pidetyssä kokouksessa 12.12.2023. Asian käsittely jatkuu poliittisessä komiteassa, ja yleiskokous käsittelee aikanaan raportin pohjalta laaditun lausunnon. Yleiskokouksen käsittelyn jälkeen asia palautuu ministerikomitealle, joka tekee päätöksen jäsenyydestä ministerikokouksessa. Kokous järjestetään kerran vuodessa, joten jäsenyysasia on agendalla aikaisintaan vuonna 2024.

Kosovo oli yleiskokouksen istunnon agendalla lokakuussa 2023, kun Pohjois-Kosovon tulehtuneesta tilanteesta käytiin ajankohtaiskeskustelu. Avauspuheenvuoron pitänyt Lord Blencathra (Iso-Britannia, European Conservatives Group, EC) totesi, että eskalaatio johtui osittain siitä, ettei Pristina ole pannut täytäntöön EU:n ja Yhdysvaltojen kanssa sopimiaan ehtoja serbivähemmistön aseman parantamiseksi Pohjois-Kosovossa. Tämä on johtanut Serbian voimalliseen reaktioon ja suhteiden tulehtumiseen. Helppoja ratkaisuja ei ole. Serbia ei ole tunnustanut Kosovon itsenäisyyttä, eikä serbivähemmistön asemaa maan pohjoisosissa ole vahvistettu. Myöskään EN- ja/tai EU-jäsenyys eivät tule ratkaisemaan kiistoja. Kvinttimaiden (Yhdysvallat, Ranska, Saksa, Italia ja Iso-Britannia) sekä EU:n ja Naton pitäisi jatkaa vuoropuhelua ja sitä kautta pyrkiä saamaan Kosovon hallitusta lieventämään toimiaan alueella serbivähemmistöä kohtaan. Vuoropuhelua olisi käytävä myös Serbian suuntaan, jotta he lopettaisivat sekaantumisensa Kosovon sisäisiin asioihin.

Suomen EN-valtuuskunta tapasi Kosovon ulkoministerin Donika Gërvalla-Schwarzin Strasbourgissa 10.10.2023. Keskusteluissa ulkoministeri totesi, että Kosovo jo täyttää suurimman osan jäsenyysehdoista. Häntä huolestutti etenkin jäsenyyshakemuskäsittelyn aikataulu ja asian viivästyminen edelleen. Hän piti jäsenyyttä erityisen tärkeänä Kosovon kansalaisille. Kysyttäessä Pohjois-Kosovon tilanteesta Gërvalla-Schwarz totesi, että ajoitus ei ole sattumaa. Viimeaikaiset hyökkäykset ovat kaikki hyökkäyksiä länsimaisia arvoja vastaan. Hän toivoi EU:lta ja länsimailta valppautta, sillä eskalaatiot voivat yltyä. Hän myös toivoi, että Kosovolle avautuisi mahdollisuus Nato-jäsenyyteen.

7.4. Gazan tilanne

Hamasin terrori-isku Israeliin 7.10.2023 ja sen seurauksena alkaneet Israelin vastatoimet puhuttivat yleiskokouksen lokakuun istunnossa 2023. Lähi-idän tilannetta käsittelevän ajankohtaiskeskustelun avauspuheenvuoron piti Piero Fasino (Italia, Socialists, Democrats and Greens Group, SOC). Hän tuomitsi jyrkästi Hamasin hyökkäykset Israelia kohtaan ja ilmaisi vahvaa solidaarisuutta Israelin ja sen kansalaisten kanssa. Hän muistutti, että palestiinalaisten kärsimys ei millään tasolla oikeuta Hamasin hyökkäystä eikä Hamas näin toimimalla ainakaan saa tavoitteitaan läpi. On olemassa suuri riski, että hyökkäys vain kiihdyttää lähialueiden konflikteja. Israelilla on oikeus puolustaa itseään, mutta samalla Fasino muistutti, ettei palestiinalaisia saa rangaista Hamasin teoista estämällä humanitaariset apukuljetukset. Kansainvälisen yhteisön on kiireellisesti jatkettava neuvotteluja kahden valtion ratkaisun edistämiseksi. Israel on Euroopan neuvoston tarkkailijamaa ja Palestiina yleiskokouksen demokraatiakumppani, joten keskusteluun osallistuivat myös knessetin, Israelin parlamentin, kansanedustaja Meirav Ben Ari ja Palestiinan kansalliskokouksen edustaja Bernard Sabella.

NB8-maiden eli Pohjoismaiden ja Baltian maiden valtuuskuntien puheenjohtajat sopivat keskustelua edeltävässä kokouksessaan yhteisestä lausunnosta, jonka luki keskustelussa ensimmäisen puheenvuoron saanut NB8-maiden edustaja. Emmanuelis Zingeris (Liettua, EPP) luki lausunnon ääneen istuntosalissa. Siinä tuomittiin jyrkästi Hamasin hyökkäys. Lisäksi lausunnossa paheksuttiin hyökkäyksen aiheuttamaa ihmishenkien menetystä molemmin puolin. Puheenjohtajat vaativat väkivallan välitöntä lopettamista ja panttivankien vapauttamista. NB8-maat korostivat solidaarisuutta Israelin kanssa ja muistuttivat, että Israelilla on oikeus puolustautua. He kehottivat jatkamaan työtä pitkäkestoisen vakauden eteen. Vain näin voidaan varmistaa, että israelilaiset ja palestiinalaiset voivat elää rauhassa. Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja Kimmo Kiljunen ja Norjan valtuuskunnan puheenjohtaja Ingjerd Schou (Norja, EPP) viittasivat molemmat lausuntoon puheenvuoroissaan. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun NB8-maat sopivat yhteisestä lausunnosta parlamentaarisessa yleiskokouksessa.

7.5. Venäjä

Venäjä erotettiin Euroopan neuvostosta 16.3.2022. Sen jälkeen Venäjä on eronnut useista Euroopan neuvoston sopimuksista ja on muutenkin kääntänyt selkäänsä kansainväliselle sääntöperustaiselle yhteistyölle. Yleiskokous on jatkanut Venäjän tilanteen seurantaan siinä missä se on ollut mahdollista. Kertomusvuonna aloitettiin myös keskustelut maanpaossa elävien venäläisten oppositiopolitikkojen kanssa. Poliittinen komitea järjesti kuulemisen venäläisten oppositiopolitikkojen kanssa sekä lokakuun istunnossa Strasbourgissa että kokouksessaan Pariisissa joulukuussa.

Yleiskokous hyväksyi raportin *Examining the legitimacy and legality of the ad hominem term-limit waiver for the incumbent President of the Russian Federation* (dok. 15827) lokakuun istunnossaan. Raportissa korostetaan presidenttiyden mandaattikausien rajoittamisen tarpeellisuutta demokratian takaamiseksi. Päätös muuttaa Venäjän perustuslakia vuonna 2020 presidentin loputtomien mandaattien mahdollistamiseksi on kansainvälisen oikeuden vastaista. Venetsian toimikunnan vuoden 2021 lausunnon mukaan päätös on myös Venäjän perustuslain vastainen. Päätöslauselmassa 2519 (2023) yleiskokous kehottaa

jäsenvaltioita olemaan tunnustamatta Vladimir Putin Venäjän presidentiksi vuoden 2024 vaalien jälkeen sekä lopettamaan kaikenlaisen kontaktin Putinin kanssa.

LIITE 1 Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta 19.4.2023 asti

PUHEENJOHTAJA

Kimmo KILJUNEN (sd)

VARAPUHEENJOHTAJA

Anne-Mari VIROLAINEN (kok)

JÄSENET

Tarja FILATOV (sd)

Hilikka KEMPPI (ps)

Minna REIJONEN (ps)

VARAJÄSENET

Inka HOPSU
(vihr)

Mikko KINNUNEN
(kesk)

Mai KIVELÄ
(vas)

Mika NIIKKO
(ps)

Elina VALTONEN
(kok)

SIHTEERISTÖ

Maria FAGERHOLM, kansainvälisten asiain neuvos, valtuuskunnan sihteeri

Venja HENNINGSEN, kansainvälisten suhteiden asiantuntija, valtuuskunnan apulaissihteeri

Katariina HUHTA, kansainvälisen osaston sihteeri, valtuuskunnan avustaja

LIITE 2 Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta 7.9.2023 alkaen

PUHEENJOHTAJA

Kimmo KILJUNEN (sd)

VARAPUHEENJOHTAJA

Aura SALLA (kok)

JÄSENET

Jarno LIMNELL (kok)

Mira NIEMINEN (ps)

Minna REIJONEN (ps)

VARAJÄSENET

Pauli AALTO-SETÄLÄ
(kok)

Tuula HAATAINEN
(sd)

Petri HONKONEN
(kesk)

Anna-Kristiina MIKKONEN
(sd)

Mikko POLVINEN
(ps)

SIHTEERISTÖ

Maria FAGERHOLM, kansainvälisten asiain neuvos, valtuuskunnan sihteeri

Venja HENNINGSEN, kansainvälisten suhteiden asiantuntija, valtuuskunnan apulaissihteeri

Katariina HUHTA, kansainvälisen osaston sihteeri, valtuuskunnan avustaja

LIITE 3 Valtuuskunnan jäsenyydet komiteoissa 19.4.2023 asti

PYSYVÄ KOMITEA <i>STANDING COMMITTEE</i>	Kimmo KILJUNEN, jäsen Anne-Mari VIROLAINEN, varajäsen
POLIITTINEN KOMITEA <i>COMMITTEE ON POLITICAL AFFAIRS AND DEMOCRACY</i>	Kimmo KILJUNEN, jäsen Anne-Mari VIROLAINEN, varajäsen
Lähi-itää käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on the Middle East and the Arab World</i>	Anne-Mari VIROLAINEN, jäsen
EN:n ulkosuhteita käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on External Relations</i>	Kimmo KILJUNEN, jäsen
Demokratia-alakomitea <i>Sub-Committee on Democracy</i>	Kimmo KILJUNEN, jäsen
OIKEUDELLISTEN JA IHMISOIKEUSASIAIN KOMITEA <i>COMMITTEE ON LEGAL AFFAIRS AND HUMAN RIGHTS</i>	Hilkka KEMPPI, jäsen Elina VALTONEN, varajäsen
Ihmisoikeus-alakomitea <i>Sub-Committee on Human Rights</i>	Elina VALTONEN, jäsen
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoa pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on the Implementation of Judgments of the European Court of Human Rights</i>	Hilkka KEMPPI, jäsen
Tekoäly ja ihmisoikeudet -alakomitea <i>Sub-Committee on Artificial Intelligence and Human Rights</i>	Elina VALTONEN, jäsen
SOSIAALI- JA TERVEYSASIAIN JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN KOMITEA <i>COMMITTEE ON SOCIAL AFFAIRS, HEALTH AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT</i>	Minna REIJONEN, jäsen Tarja FILATOV, varajäsen
Sosiaalinen peruskirja -alakomitea <i>Sub-Committee on the European Social Charter</i>	
Yleisen terveyden ja kestävä kehityksen alakomitea <i>Sub-Committee on Public Health and Sustainable Development</i>	Minna REIJONEN, jäsen
Lastensasiain alakomitea <i>Sub-Committee on Children</i>	Tarja FILATOV, jäsen
Eurooppa-palkinto-alakomitea <i>Sub-Committee on the Europe Prize</i>	Minna REIJONEN, jäsen
SIIRTOLAIS-, PAKOLAIS- JA EVAKKOASIAINKOMITEA <i>COMMITTEE ON MIGRATION, REFUGEES AND DISPLACED PERSONS</i>	Anne-Mari VIROLAINEN, jäsen Mika NIIKKO, varajäsen
Pakolais- ja siirtolaislasten ja nuorten asemaa pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Refugee and Migrant Children and Young People</i>	
Diasporaa ja kotouttamista käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Diasporas and Integration</i>	

Ihmiskauppaa ja maahanmuuttajien salakuljetuksia käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Migrant Smuggling and Trafficking in Human Beings</i>	
KULTTUURI-, TIEDE-, KOULUTUS- JA MEDIAKOMITEA <i>COMMITTEE ON CULTURE, SCIENCE, EDUCATION AND MEDIA</i>	Inka HOPPU, jäsen Mikko KINNUNEN, varajäsen
Kulttuurin, monimuotoisuuden ja perinnön alakomitea <i>Sub-Committee on Culture, Diversity and Heritage</i>	
Media- ja tietoyhteiskunta -alakomitea <i>Sub-Committee on Media and Information Society</i>	Inka HOPPU, jäsen Mikko KINNUNEN, varajäsen
Nuoriso-, koulutus- ja urheiluasiain alakomitea <i>Sub-Committee on Education, Youth and Sport</i>	Mikko Kinnunen, jäsen Inka HOPPU, varajäsen
TASA-ARVOASIAIN- JA SYRJINNÄNVASTAINEN KOMITEA <i>COMMITTEE ON EQUALITY AND NON-DISCRIMINATION</i>	Tarja FILATOV, jäsen Mai KIVELÄ, varajäsen
Vähemmistöoikeuksia pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Rights of Minorities</i>	Tarja FILATOV, jäsen
Vammaisuutta, moniperusteista ja intersektionaalista syrjintää pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Disability, Multiple and Intersectional Discrimination</i>	Mai KIVELÄ, jäsen
Sukupuolten välistä tasa-arvoa pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Gender Equality</i>	Tarja FILATOV, jäsen
IHMISOIKEUSTUOMIOISTUIMEN TUOMARIEN VALINTAA KÄSITTELEVÄ KOMITEA <i>COMMITTEE ON THE ELECTION OF JUDGES TO THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS</i>	
MENETTELYTAPASÄÄNTÖKOMITEA <i>COMMITTEE ON RULES OF PROCEDURE AND IMMUNITIES</i>	
JÄSENMAIDEN JÄSENYSVELVOITTEIDEN VALVONTAKOMITEA (MONITOROINTIKOMITEA) <i>COMMITTEE ON HONOURING OF OBLIGATIONS AND COMMITMENTS BY MEMBER STATES</i>	Kimmo KILJUNEN (SD), jäsen
Jäsenvaltioiden sisäisiä konflikteja käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Conflicts between Council of Europe Member States</i>	
PUHEENJOHTAJISTO <i>BUREAU</i>	<i>Yleiskokouksen puheenjohtaja ja vara-puheenjohtajat, poliittisten ryhmien ja komiteoiden puheenjohtajat (Suomi jäsenvuorossa v. 2025–2026)</i>

LIITE 4 Valtuuskunnan jäsenyydet komiteoissa 7.9.2023 alkaen

PYSYVÄ KOMITEA <i>STANDING COMMITTEE</i>	Kimmo KILJUNEN, jäsen Aura SALLA, varajäsen
POLIITTINEN KOMITEA <i>COMMITTEE ON POLITICAL AFFAIRS AND DEMOCRACY</i>	Kimmo KILJUNEN, jäsen Aura SALLA, varajäsen
Lähi-itää käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on the Middle East and the Arab World</i>	
EN:n ulkosuhteita käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on External Relations</i>	Kimmo KILJUNEN, jäsen
Demokratia-alakomitea <i>Sub-Committee on Democracy</i>	Kimmo KILJUNEN, jäsen
OIKEUDELLISTEN JA IHMISOIKEUSASIAIN KOMITEA <i>COMMITTEE ON LEGAL AFFAIRS AND HUMAN RIGHTS</i>	Aura SALLA, jäsen Anna-Kristiina MIKKONEN, varajäsen
Ihmisoikeus-alakomitea <i>Sub-Committee on Human Rights</i>	
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoa pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on the Implementation of Judgments of the European Court of Human Rights</i>	
Tekoäly ja ihmisoikeudet -alakomitea <i>Sub-Committee on Artificial Intelligence and Human Rights</i>	
SOSIAALI- JA TERVEYSASIAIN JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN KOMITEA <i>COMMITTEE ON SOCIAL AFFAIRS, HEALTH AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT</i>	Minna REIJONEN, jäsen Mira NIEMINEN, varajäsen
Sosiaalinen peruskirja -alakomitea <i>Sub-Committee on the European Social Charter</i>	
Yleisen terveyden ja kestävä kehityksen alakomitea <i>Sub-Committee on Public Health and Sustainable Development</i>	Minna REIJONEN, jäsen
Lastensasiain alakomitea <i>Sub-Committee on Children</i>	
Eurooppa-palkinto alakomitea <i>Sub-Committee on the Europe Prize</i>	Minna REIJONEN, jäsen
SIIRTOLAIS-, PAKOLAIS- JA EVAKKOASIAINKOMITEA <i>COMMITTEE ON MIGRATION, REFUGEES AND DISPLACED PERSONS</i>	Petri HONKONEN, jäsen Mikko POLVINEN, varajäsen
Pakolais- ja siirtolaislasten ja nuorten asemaa pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Refugee and Migrant Children and Young People</i>	
Diasporaa ja kotouttamista käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Diasporas and Integration</i>	

Ihmiskauppaa ja maahanmuuttajien salakuljetuksia käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Migrant Smuggling and Trafficking in Human Beings</i>	
KULTTUURI-, TIEDE-, KOULUTUS- JA MEDIAKOMITEA <i>COMMITTEE ON CULTURE, SCIENCE, EDUCATION AND MEDIA</i>	Jarno LIMNELL, jäsen Pauli AALTO-SETÄLÄ, varajäsen
Kulttuurin, monimuotoisuuden ja perinnön alakomitea <i>Sub-Committee on Culture, Diversity and Heritage</i>	
Media- ja tietoyhteiskunta -alakomitea <i>Sub-Committee on Media and Information Society</i>	Jarno LIMNELL, jäsen Pauli AALTO-SETÄLÄ, varajäsen
Nuoriso-, koulutus- ja urheiluasiain alakomitea <i>Sub-Committee on Education, Youth and Sport</i>	
TASA-ARVOASIAIN- JA SYRJINNÄNVASTAINEN KOMITEA <i>COMMITTEE ON EQUALITY AND NON-DISCRIMINATION</i>	Mira NIEMINEN, jäsen Tuula HAATAINEN, varajäsen
Vähemmistöoikeuksia pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Rights of Minorities</i>	
Vammaisuutta, moniperusteista ja intersektionaalista syrjintää pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Disability, Multiple and Intersectional Discrimination</i>	Tuula HAATAINEN, jäsen
Sukupuolten välistä tasa-arvoa pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Gender Equality</i>	Tuula HAATAINEN, jäsen
IHMISOIKEUSTUOMIOISTUIMEN TUOMARIEN VALINTAA KÄSITTELEVÄ KOMITEA <i>COMMITTEE ON THE ELECTION OF JUDGES TO THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS</i>	
MENETTELYTAPASÄÄNTÖKOMITEA <i>COMMITTEE ON RULES OF PROCEDURE AND IMMUNITIES</i>	
JÄSENMAIDEN JÄSENYSVELVOITTEIDEN VALVONTAKOMITEA (MONITOROINTIKOMITEA) <i>COMMITTEE ON HONOURING OF OBLIGATIONS AND COMMITMENTS BY MEMBER STATES</i>	Kimmo KILJUNEN (SD), jäsen
Jäsenvaltioiden sisäisiä konflikteja käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Conflicts between Council of Europe Member States</i>	
PUHEENJOHTAJISTO <i>BUREAU</i>	<i>Yleiskokouksen puheenjohtaja ja vara-puheenjohtajat, poliittisten ryhmien ja komiteoiden puheenjohtajat (Suomi jäsenvuorossa v. 2025–2026)</i>

LIITE 5 Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen päätökset 2023

Päätöslauselmat

Päätöslauselma ilmaisee yleiskokouksen jostakin asiakysymyksestä tekemän päätöksen, jonka yleiskokous on toimivaltainen panemaan täytäntöön, tai yleiskokouksen kannan, josta se yksin on vastuussa.

Päätöslauselma 2475 (2023)	Addressing the issue of Daesh foreign fighters and their families returning from Syria and other countries to the member States of the Council of Europe (dok. 15591)
Päätöslauselma 2476 (2023)	Conflict-related sexual violence (dok. 15677)
Päätöslauselma 2477 (2023)	Environmental impact of armed conflicts (dok. 15674)
Päätöslauselma 2478 (2023)	Contact tracing applications: ethical, cultural and educational challenges (dok. 15648)
Päätöslauselma 2479 (2023)	The Istanbul Convention: progress and challenges (dok. 15673)
Päätöslauselma 2480 (2023)	The role and responsibility of men and boys in stopping gender-based violence against women and girls (dok. 15678)
Päätöslauselma 2481 (2023)	Finding solutions for marital captivity (dok. 15679)
Päätöslauselma 2482 (2023)	Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine (dok. 15689)
Päätöslauselma 2483 (2023)	The progress of the Assembly's monitoring procedure (January-December 2022) (dok. 15682)
Päätöslauselma 2484 (2023)	The honouring of obligations and commitments by the Republic of Moldova (dok. 15680)
Päätöslauselma 2485 (2023)	Emergence of lethal autonomous weapons systems (LAWS) and their necessary apprehension through European human rights law (dok. 15683)
Päätöslauselma 2486 (2023)	Building the Open Council of Europe Academic Networks (OCEAN) (dok. 15675)
Päätöslauselma 2487 (2023)	European solidarity in the context of asylum and international protection (dok. 15718)
Päätöslauselma 2488 (2023)	The Cultural Routes of the Council of Europe: a platform for intercultural dialogue (dok. 15710)
Päätöslauselma 2489 (2023)	Promoting online education and research across national borders (dok. 15714)
Päätöslauselma 2490 (2023)	Innovative approaches to sexual and reproductive health and rights (dok. 15715)
Päätöslauselma 2491 (2023)	European Convention on Human Rights and national constitutions (dok. 15741)
Päätöslauselma 2492 (2023)	Assessing the functioning of the partnership for democracy (dok. 15740)
Päätöslauselma 2493 (2023)	Political strategies to prevent, prepare for and face the consequences of natural disasters (dok. 15738)
Päätöslauselma 2494 (2023)	Implementation of judgments of the European Court of Human Rights (dok. 15742)

Päätöslauselma 2495 (2023)	Deportations and forcible transfers of Ukrainian children and other civilians to the Russian Federation or to temporarily occupied Ukrainian territories: create conditions for their safe return, stop these crimes and punish the perpetrators (dok. 15748)
Päätöslauselma 2496 (2023)	Safeguarding democracy, rights and the environment in international trade (dok. 15739)
Päätöslauselma 2497 (2023)	The honouring of membership obligations to the Council of Europe by San Marino (dok. 15737)
Päätöslauselma 2498 (2023)	Youth and the media (dok. 15726)
Päätöslauselma 2499 (2023)	Addressing the specific challenges faced by the Belarusians in exile (dok. 15783)
Päätöslauselma 2500 (2023)	Public health emergency: the need for a holistic approach to multilateralism and health care (dok. 15778)
Päätöslauselma 2501 (2023)	Expenditure of the Parliamentary Assembly for the biennium 2024-2025 (dok. 15781)
Päätöslauselma 2502 (2023)	Integration of migrants and refugees: benefits for all parties involved (dok. 15785)
Päätöslauselma 2503 (2023)	Social inclusion of migrants, refugees and internally displaced persons through sport (dok. 15786)
Päätöslauselma 2504 (2023)	Health and social protection of undocumented workers or those in an irregular situation (dok. 15784)
Päätöslauselma 2505 (2023)	Reform of the UK's human rights legislation: consequences for domestic and European human rights protection (dok. 15782)
Päätöslauselma 2506 (2023)	Political consequences of the Russian Federation's war of aggression against Ukraine (dok. 15797)
Päätöslauselma 2507 (2023)	War of aggression against Ukraine – Participation of Russian and Belarusian athletes in the Paris 2024 Olympics and Paralympics? (dok. 15795)
Päätöslauselma 2508 (2023)	Ensuring free and safe access through the Lachin Corridor (dok. 15796)
Päätöslauselma 2509 (2023)	Transnational repression as a growing threat to the rule of law and human rights (dok. 15787)
Päätöslauselma 2510 (2023)	Closing the digital divide: promoting equal access to digital technologies (dok. 15776)
Päätöslauselma 2511 (2023)	The challenge of far-right ideology to democracy and human rights in Europe (dok. 15826)
Päätöslauselma 2512 (2023)	The honouring of membership obligations to the Council of Europe by France (dok. 15833)
Päätöslauselma 2513 (2023)	Pegasus and similar spyware and secret state surveillance (dok. 15825)
Päätöslauselma 2514 (2023)	Preventing and combating violence against women with disabilities (dok. 15828)
Päätöslauselma 2515 (2023)	The role of the Council of Europe in preventing conflicts, restoring credibility of international institutions and promoting global peace (dok. 15824)
Päätöslauselma 2516 (2023)	Ensuring a just peace in Ukraine and lasting security in Europe (dok. 15842)
Päätöslauselma 2517 (2023)	Humanitarian situation in Nagorno-Karabakh (dok. 15840)
Päätöslauselma 2518 (2023)	Call for the immediate release of Osman Kavala (dok. 15841)

Päätöslauselma 2519 (2023)	Examining the legitimacy and legality of the ad hominem term-limit waiver for the incumbent President of the Russian Federation (dok. 15827)
Päätöslauselma 2520 (2023)	Preventing addictive behaviours in children (dok. 15830)
Päätöslauselma 2521 (2023)	Mental health and well-being of children and young adults (dok. 15829)
Päätöslauselma 2522 (2023)	The humanitarian crisis emerging for Afghanistan and Afghan refugees (dok. 15831)
Päätöslauselma 2523 (2023)	Institutional racism of law enforcement authorities against Roma and Travellers (dok. 15856)

Suosituksset

Suositus tarkoittaa esitystä, jonka yleiskokous tekee ministerikomitealle ja jonka täytäntöönpano ei kuulu yleiskokouksen vaan hallitusten toimivaltaan.

Suositus 2244 (2023)	Addressing the issue of Daesh foreign fighters and their families returning from Syria and other countries to the member States of the Council of Europe (dok. 15591)
Suositus 2245 (2023)	The Reykjavík Summit of the Council of Europe – United around values in the face of extraordinary challenges (dok. 15681)
Suositus 2246 (2023)	Environmental impact of armed conflicts (dok. 15674)
Suositus 2247 (2023)	The Istanbul Convention: progress and challenges (dok. 15673)
Suositus 2248 (2023)	European solidarity in the context of asylum and international protection (dok. 15718)
Suositus 2249 (2023)	The Cultural Routes of the Council of Europe: a platform for intercultural dialogue (dok. 15710)
Suositus 2250 (2023)	Promoting online education and research across national borders (dok. 15714)
Suositus 2251 (2023)	Political strategies to prevent, prepare for and face the consequences of natural disasters (dok. 15738)
Suositus 2252 (2023)	Implementation of judgments of the European Court of Human Rights (dok. 15742)
Suositus 2253 (2023)	Deportations and forcible transfers of Ukrainian children and other civilians to the Russian Federation or to temporarily occupied Ukrainian territories: create conditions for their safe return, stop these crimes and punish the perpetrators (dok. 15748)
Suositus 2254 (2023)	Safeguarding democracy, rights and the environment in international trade (dok. 15739)
Suositus 2255 (2023)	Health and social protection of undocumented workers or those in an irregular situation (dok. 15784)
Suositus 2256 (2023)	Ensuring free and safe access through the Lachin Corridor (dok. 15796)
Suositus 2257 (2023)	Transnational repression as a growing threat to the rule of law and human rights (dok. 15787)
Suositus 2258 (2023)	Pegasus and similar spyware and secret state surveillance (dok. 15825)

Suositus 2259 (2023)	The role of the Council of Europe in preventing conflicts, restoring credibility of international institutions and promoting global peace (dok. 15821)
Suositus 2260 (2023)	Humanitarian situation in Nagorno-Karabakh (dok. 15840)
Suositus 2261 (2023)	Call for the immediate release of Osman Kavala (dok. 15841)
Suositus 2262 (2023)	Preventing addictive behaviours in children (dok. 15830)
Suositus 2263 (2023)	Mental health and well-being of children and young adults (dok. 15829)
Suositus 2264 (2023)	Heritable genome editing in human beings (dok. 15855)

Lausunnot

Lausunto 301 (2023)	Budgets and priorities of the Council of Europe for the period 2024-2027 (dok. 15780)
---------------------	---

LIITE 6 Yleiskokouksen ja pysyvän komitean erityisvieraat 2023

Valtioiden edustajat

Annalena BAERBOCK, Saksan ulkoministeri	24.1.2023
Katrín JAKOBSDÓTTIR, Islannin pääministeri	26.1.2023
Jan Anthonie BRUIJN, Alankomaiden senaatin puhemies	2.3.2023
Tom VAN DER LEE, Alankomaiden edustajainhuoneen puhemies	2.3.2023
Þórdís Kolbrún Reykfjörð GYLFADÓTTIR, Islannin ulkoministeri*	25.4.2023
Guðni Th. JÓHANNESSON, Islannin presidentti	27.4.2023
Olena Volodymyrivna ZELENSKA, Ukrainan presidentin puoliso	27.4.2023
Birgir ÁRMANNSSON, Islannin puhemies	15.5.2023
Ruslan STEFANCHUK, Ukrainan puhemies	15.5.2023
Edvards SMILTĒNS, Latvian puhemies	26.5.2023
Péter SZIJJÁRTÓ, Unkarin ulko- ja ulkomaankauppaministeri	19.6.2023
Edgars RINKĒVIČS, Latvian ulkoministeri*	20.6.2023
Nataša PIRC MUSAR, Slovakian presidentti	21.6.2023
Krišjānis KARIŅŠ, Latvian ulkoministeri*	11.10.2023

*Ministerikomitean puheenjohtaja

Kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajat

Oleksandra MATVIICHUK, Ukrainan Center for Civil Liberties -järjestön johtaja	26.1.2023
Jacobine GEEL, Alankomaiden ihmisoikeuskeskuksen johtaja	3.3.2023
Kaspars CIPRUSS, Latvian koripalloliiton pääsihteeri	26.5.2023
Sviatlana TSIKHANOUSKAYA, Valko-Venäjän oppositiojohtaja	20.6.2023
Didier REYNDERS, EU:n oikeusasioista vastaava komissaari	12.10.2023

LIITE 7 Euroopan neuvoston jäsenvaltiot

Perustajajäsenet (1949)

	Belgia	6.6.2006	Serbia
	Tanska	11.5.2007	Montenegro
	Ranska		
	Irlanti	Venäjä erotettu järjestöstä 16.3.2022	
	Italia		
	Norja		
	Luxemburg		
	Alankomaat		
	Ruotsi	7.3.1970	Pyhä istuin
	Iso-Britannia	10.1.1996	USA
		29.5.1996	Kanada
9.8.1949	Kreikka	20.11.1996	Japani
7.3.1950	Islanti	1.12.1999	Meksiko
13.4.1950	Turkki		
13.7.1950	Saksa		
16.4.1956	Itävalta		
24.5.1961	Kypros		
6.5.1963	Sveitsi		
29.4.1965	Malta		
22.9.1976	Portugali		
24.11.1977	Espanja		
23.11.1978	Liechtenstein		
16.11.1988	San Marino		
5.5.1989	Suomi		
6.11.1990	Unkari		
26.11.1991	Puola		
7.5.1992	Bulgaria		
14.5.1993	Viro		
14.5.1993	Liettua		
14.5.1993	Slovenia		
30.6.1993	Tsekki		
30.6.1993	Slovakia		
7.10.1993	Romania		
10.11.1994	Andorra		
10.2.1995	Latvia		
13.7.1995	Albania		
13.7.1995	Moldova		
9.11.1995	Ukraina		
9.11.1995	Makedonia		
6.11.1996	Kroatia		
27.4.1999	Georgia		
25.1.2001	Armenia		
25.1.2001	Azerbaidžan		
24.4.2002	Bosnia ja Hertsegovina		
3.4.2003	Serbia		
6.10.2004	Monaco		

EUROOPAN NEUVOSTON MINISTERI-KOMITEAN TARKKAILIJAT

7.3.1970	Pyhä istuin
10.1.1996	USA
29.5.1996	Kanada
20.11.1996	Japani
1.12.1999	Meksiko

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN TARKKAILIJAT

2.12.1957	Israel
28.5.1997	Kanada
4.11.1999	Meksiko

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
FIN-00102 Eduskunta
puh. +358 9 4321
www.eduskunta.fi
etunimi.sukunimi@eduskunta.fi

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous
Parliamentary Assembly of the Council of Europe
F-67075 Strasbourg
assembly.coe.int
www.coe.int

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

